

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES ZINĀTŅU KATEDRA

**ADVOKĀTA PROFESIONĀLAIS NOSLĒPUMS UN TĀ
IEROBEŽOJUMI
BAKALaura DARBS**

Autors: **Signija Stērniece**

Studenta apliecības Nr. ss14047

Darba vadītājs: Mag.iur. Lauris Liepa

RĪGA, 2017

SATURS

IEVADS	5
1. ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU ĒTIKA UN TĀS BŪTISKĀKIE PRINCIPI.....	7
1.1. Galvenie zvērīnātu advokātu darbības pamatprincipi.....	8
2. KONFIDENCIALITĀTES PRINCIPS UN PROFESIONĀLĀ NOSLĒPUMA NEIZPAUŠANAS PIENĀKUMS.....	10
2.1. Konfidencialitātes princips	10
2.2. Konfidencialitātes principa tvērums Latvijas Republikas ārējos normatīvajos aktos ...	13
2.3. Konfidencialitātes principa regulējums Krievijas Federācijā.....	14
2.4. Profesionālais noslēpums un klienta uzticētā informācija	16
2.5. Advokāta pienākums neizpaust profesionālo noslēpumu kriminālprocesā	18
2.6. Disciplināratbildība par profesionālā noslēpuma neievērošanu	20
3. KONFIDENCIALITĀTES PRINCIPA IZŅĒMUMI	22
3.1. Advokāta pienākums ziņot par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.....	22
3.2. Advokāta pienākums ziņot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.....	24
3.3. Amerikas Savienoto Valstu regulējumā ietvertās atrunas	26
3.4. Profesionālā noslēpuma glabāšanas ierobežojumi.....	27
3.4.1. Konfidencialās informācijas izsniegšana Latvijas Zvērinātu advokātu padomei	27
3.4.2. Konkurenci aizsargājošo iestāžu veiktās dokumentu un sarakstes pārbaudes uzņēmumos	28
3.4.3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja tiesības pieprasīt un saņemt advokāta rīcībā esošos dokumentus	31
3.4.4. Profesionālā noslēpuma glabāšana juridisko pakalpojumu sniedzējiem juridiskajos birojos	31
3.4.5. Zvērināta advokāta amata pienākumu veikšanas savienošana ar valsts amatpersonas statusu	33
KOPSAVILKUMS	35
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	37

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs *Advokāta profesionālais noslēpums un tā ierobežojumi* izstrādāts ar mērķi izpētīt, ko sevī iekļauj advokāta pienākums ievērot konfidencialitāti un neizpaust profesionālo noslēpumu un apkopot tos gadījumus, kad šī pienākuma ievērošana tiek ierobežota.

Pētījumā apskatīti zvērinātu advokātu ētikas pamatprincipi, plašāku uzmanību pievēršot konfidencialitātes principam. Aplūkots arī, ko sevī ietver advokātam uzliktais pienākums neizpaust profesionālo noslēpumu, darba izstrādes gaitā noskaidrojot, kas ir tie gadījumi, kad iespējama atkāpe no šī pienākuma pildīšanas.

Lai uzlabotu konfidencialitātes principa ievērošanu advokātu vidū, autore ierosina aktualizēt šo jautājumu, pievērst plašāku uzmanību to gadījumu apskatīšanai, kad šī principa ievērošana tiek ierobežota.

Atslēgvārdi: zvērināts advokāts, jurista ētika, konfidencialitātes princips, profesionālais noslēpums.

ANNOTATION

The aim of a bachelor's paper *The lawyer's professional secrecy and its restrictions* is to explore what the lawyer's obligations of confidentiality and professional secrecy does include, as well as to collect those cases where the obligation of duty is restricted.

This study examines the basic principles of a lawyer's ethics with the main focus on the obligations of confidentiality. The imposed on the lawyer obligations of professional secrecy also, has been taken look at. And while work in progress - ascertaining which are those cases where derogation from the obligation of duty was possible.

In order to improve the observance of confidentiality among lawyers, the author proposes to raise this question, while paying more attention to the cases where this principle is restricted.

Keywords: lawyer, legal ethics, the principle of confidentiality, professional secrecy.

IEVADS

Advokātiem savā darbībā ir pienākums ievērot ne tikai Latvijas Republikas likumus un tiesību sistēmas prasības, bet arī profesionālās ētikas normas. Ņemot vērā to, ka “klienta un advokāta attiecības ir advokātu profesijas stūrakmens, tās pamats”¹, advokātam ir īpaši svarīgi ievērot profesijai uzlikto pienākumu saglabāt konfidencialitāti saistībā ar profesionālo noslēpumu. Tā kā advokāts ir tiesu varai piederīga persona, ir būtiski, lai tauta advokatūras institūtam spētu uzticēties un līdz ar to ir svarīgi šo institūtu aktualizēt un apzināties, līdz ar to arī izvēlēta tēma ir aktuāla.

Darba mērķis ir izpētīt un analizēt, ko sevī iekļauj advokāta pienākums ievērot konfidencialitāti un neizpaust profesionālo noslēpumu, aplūkot un analizēt konfidencialitātes principa regulējumu tiesību un ētikas normās un apskatīt, kādos gadījumos pieļaujama atkāpe no profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākuma. Bakalaura darba mērķa sasniegšanai darba autore izvirza sekojošos uzdevumus:

- 1) apskatīt, kādi ir advokātu darbības pamatprincipi;
- 2) izpētīt un analizēt, kas ir konfidencialitātes princips un tajā ietvertais profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākums;
- 3) izpētīt un analizēt, kas ietekmē konfidencialitātes principa ievērošanu un kādi ierobežojumi attiecībā uz tā ievērošanu pastāv.

Lai sasniegtu studiju darba izvirzīto mērķi un uzdevumus, darbā tiks pielietotas sekojošas zinātniskās pētniecības metodes: analītiskā, salīdzinošā un sistēmiskā, jo, lai varētu izprast un analizēt konfidencialitātes principa izpausmi, nepieciešams aplūkot un izpētīt Latvijas Republikas un starptautiskos normatīvos aktus, publikācijas un atziņas.

Bakalaura darbs strukturēts trīs nodaļās. Pirmajā nodaļā analizēts, kas ir zvērinātu advokātu ētika un kādi ir tās pamatprincipi, otrajā nodaļā vērtēts konfidencialitātes tiesiskais regulējums un principa darbības apraksts akadēmiskajā literatūrā, savukārt trešajā nodaļā apskatīti tie gadījumi, kad profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākums tiek ierobežots.

Bakalaura darba izstrādē izmantota akadēmiskā literatūra, normatīvie akti un juridiskās prakses materiāli latviešu, angļu un krievu valodā.

¹ Kostorics M. Pārskats par Eiropas advokatūru pārstāvju sanākumi Prāgā, 1999. gada 3.-5. novembrī. Grām: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000, 44.lpp.

Kopsavilkumā apkopoti darba izstrādes gaitā izdarītie secinājumi un sniegti priekšlikumi, kā veicināt izpratni par zvērinātu advokātu ētikas uzlikto pienākumu – neizpaust profesionālo noslēpumu.

1. ZVĒRINĀTU ADVOKĀTU ĒTIKA UN TĀS BŪTISKĀKIE PRINCIPI

Lai varētu noskaidrot, kas ir profesionālais noslēpums un kādi ir tā ierobežojumi un kas to apdraud šobrīd, ir jāskaidro ar to, ka jāaplūko, kas ir zvērīnātu advokātu ētika un kādi pamatprincipi advokātam ir jāievēro savā darbībā. Līdz ar to autore uzskata par nepieciešamu apskatīt, kas advokātam jāievēro, lai nodrošinātu tiesiskumu un taisnīgumu valstī.

Satversmes 92. pants piešķir ikvienam tiesības uz advokāta palīdzību. Tas noteikts, lai nodrošinātu tiesības uz aizstāvību, un, lai dotu vienlīdzīgas iespējas uz taisnu tiesu personām, kas arī ir demokrātiskas sabiedrības tiesību sistēmas principu kodols. Pants tulkojams saistībā ar Satversmes 89. pantu, kurā noteikts, ka "valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem", tādējādi paaugstinot pasākumu ieviešanas šī principa standartam pamattiesībām.² Tiesības uz advokāta palīdzību ir Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverta tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanas instruments un šo tiesību neatņemama sastāvdaļa.³ Advokātu spējas nodrošināt kvalificētu juridisko pārstāvību un sniegt juridisko palīdzību tiek prezumētas. Šai profesijai ar likumu noteiktas vairākas prasības: augstākā juridiskā izglītība, likumā noteiktā darba pieredze, pārbaudījuma kārtošana nepieciešamība u.tml. Advokatūras institūtam ir liela nozīme kvalificētas juridiskās pārstāvības nodrošināšanā, jo advokāts ir ne tikai pārstāvis, kura uzdevums ir atvietot pusi tiesā un sasniegt sava pilnvardevēja noteikto galamērķi, bet vienlaikus arī tiesībaizstāvis. Advokāts, nododot zvērestu, kļūst par tiesu sistēmai piederīgu personu un apņemas aizsargāt tiesā personu tiesības sabiedriskās labklājības interesēs un to vārdā.⁴

Sabiedrībā, kas dibināta, balstoties uz likuma varas ievērošanu, advokātam ir īpaša nozīme. Advokātam jādarbojas gan taisnīguma, gan to personu interesēs, kuru tiesības un privilēģijas viņam uzticēts aizstāvēt, un advokāta pienākums ir ne tikai uzstāties kā aizstāvis sava klienta lietā, bet arī būt par klienta padomdevēju. Cieņa pret advokāta profesionālo amatpienākumu ir būtisks nosacījums likuma varas un demokrātijas pastāvēšanai sabiedrībā. Tādēļ advokāta amatpienākumi uzliek advokātam dažādus likumiskos un morālos pienākumus pret klientu, tiesām un citām institūcijām, advokāta profesiju tās kopumā un katru atsevišķu tās

² Liepa L. The modern dilemma of legal profession: Client secrecy or duty to notify. Developing the Rule of Law in Latvia. 36.-37.lpp. Pieejams: https://www.academia.edu/11452917/Rule_of_Law_in_Latvia [aplūkots - 4.04.2017].

³ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011, 160.lpp

⁴ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=76752> [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].

locekli, kā arī sabiedrību.⁵ Jebkurš advokāts zina, ka viņa profesija samērā būtiski atšķiras no visām pārējām. Pilnīga uzticēšanās klientam, pilnīga konfidencialitātes ievērošana, neatkarība, kā arī pastāvīgais konflikts starp sabiedrībā bieži neizprastu obligātu klienta interešu ievērošanas pienākumu un vienlaikus pakļaušanos pastāvošajām tiesību normām – tie ir nosacījumi, kas advokāta darbību atšķir no citām profesionālām darbībām.⁶

Lai advokātam izdotos nodrošināt taisnīgumu un tiesiskumu valstī, kurā tas strādā, viņam pašam ir nepieciešams strādāt atbilstoši ētikas normām. Zvērināts advokāts Lauris Liepa norāda: “Jurista ētika ir regulatīvs instruments, ar kuru sabiedrības vērtības tiek pielāgotas ikdienas darbam.”⁷ Autore piekrīt šim apgalvojumam, jo juristam savā ikdienas darbā jāstrādā ne tikai atbilstoši likumu normām, bet viņa darbībai jāatbilst mūsdienu sabiedrības priekšstatiem par vērtībām.

Ilze Krastiņa vērs uzmanību uz to, ka “advokātu ētika atgādina un aizstāv tās vērtības un normas, kas veicina zvērinātu advokātu korporācijas un tiesu varas prestiža neaizskaramību un vienlaikus kalpo par konkrēta advokāta personības attīstības nosacījumu, uzturot viņa pašcieņu un pašvērtību, kura pamatojas uz atbildību klienta priekšā, patstāvību un pienākumu likuma priekšā”.⁸ Autore piekrīt tam, ka advokātam ētikas normas jāievēro arī tāpēc, lai saglabātu savu pašcieņu un lai noturētu advokāta profesijas prestižu, kas arī ir būtiski.

Līdz ar to secināms, ka advokāta profesijai, kā pārstāvji ir piederīgi tiesu sistēmai un kuru spējas sniegt kvalificētu juridisko palīdzību tiek prezumētas, savā darbībā ir būtiski nodrošināt taisnīgumu un tiesiskumu valstī, tādēļ tiem ir jāseko ētikas normām. Ar ētikas palīdzību jurista darbam tiek pielāgotas sabiedrības vērtības. Turpmāk autore aplūkos galvenos zvērinātu advokātu darbības pamatprincipus, kas ietverti ētikas kodeksā.

1.1. Galvenie zvērinātu advokātu darbības pamatprincipi

Advokātu pienākums ir ievērot profesionālās ētikas normas, Latvijas Republikas likumus un tiesību sistēmas prasības, kā arī to valstu likumus un tiesību sistēmas prasības, kurās viņi veic advokāta pienākumus. Ētikas kodeksa pamatuzdevums ir sekmēt advokāta profesijas

⁵ Eiropas Advokātu Ētikas Kodekss, 1988. gada 28. oktobris. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].

⁶ Rode O., Pastille J.K. Neatkarīgā advokatūra Eiropā: vēsture un nākotnes perspektīvas. Jurista Vārds, 2004. 6. jūlijs, Nr. 25 (330). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/90681-bneatkariga-advokatura-eiropab-vesture-un-nakotnes-perspektivas/> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

⁷ Kūtris G., Gailīte D., Guļāns A., Liepa L., Bičkovičs I., Kučs A. Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība. Jurista Vārds, 2004. 12. oktobris, Nr.39 (344). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/94813-kur-sakas-un-kur-beidzas-tiesnesa-varda-briviba/> [aplūkots 2017. gada 14. maijā].

⁸ Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds, 2005. 6. decembris, Nr.46(401). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-badvokatubetikas-aspektiem/> [aplūkots 2017. gada 13. maijā].

nozīmi likumības un taisnīguma nodrošināšanā, demokrātijas ideālu un institūciju atbalstīšanā un veicināšanā, kā arī advokāta tiesību un pienākumu godprātīgu un kvalificētu veikšanu.⁹

Latvijas Republika pieder pie kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas, kur advokāta un klienta attiecības tiek nodrošinātas ar vairākiem pamatprincipiem. Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss¹⁰ norāda, ka pastāv trīs galvenie advokātu ētikas pamatprincipi. Kā pirmais minēts – neatkarība –, kas nozīmē, ka advokātam jābūt pilnīgi neatkarīgam un brīvam no jebkādas ietekmes, jo sevišķi tādas, kas var rasties sakarā ar viņa personīgajām interesēm vai kāda spiediena rezultātā. Advokāts nedrīkst iesaistīties citā darbā vai darbības jomā, ja tas var ietekmēt viņa neatkarību.

Kā otrais norādīts – uzticība un personiskais godīgums –, kas nozīmē, ka advokāta personiskā cieņa, godīgums un taisnīgums ir tradicionāls advokāta profesijas nosacījums, kas ir obligāts priekšnoteikums attiecībām, kas balstās uz uzticēšanos. Kā profesionālajā darbībā, tā arī privātajā dzīvē advokātam jāatturas no tādas uzvedības vai rīcības, kas var apkaunot viņa profesiju, izsaukt šaubas par viņa cieņu, godīgumu un taisnīgumu.

Kā pēdējais minēts – konfidencialitāte –, kas nozīmē to, ka advokāts nedrīkst izpaust to, kas viņam kļuvis zināms, sniedzot juridisku palīdzību, pat tad, ja viņš ir pārstājis būt klienta padomdevējs un neved tā lietas. Šis pienākums attiecas arī uz advokātu palīgiem un personālu.

Zvērinātiem advokātiem sava darbā jāievēro vairāki būtiski principi – neatkarība, uzticība un personiskais godīgums, kā arī konfidencialitāte – kas visi ir vienlīdz svarīgi, lai nodrošinātu kvalitatīvu juridiskās palīdzības sniegšanu, kas ir neatņemama tiesiskas valsts vajadzība. Kad ir aplūkots, kādi principi jāievēro, lai nodrošinātu klienta un advokāta attiecības, var aplūkot tieši konfidencialitātes principu, kurā ietverts profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākums.

⁹ Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss, 1993. gada 21. maijs. Pieejams: www.latvijasadvokats.lv/upl/documents/Latvijas_Zverinatu_advokatu_Etikas_kodekss.doc [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

¹⁰ Turpat.

2. KONFIDENCIALITĀTES PRINCIPS UN PROFESIONĀLĀ NOSLĒPUMA NEIZPAUŠANAS PIENĀKUMS

Lai varētu sākt aplūkot profesionālo noslēpumu, autore noskaidros jēdziena – konfidenciāls – nozīmi, jo tieši konfidencialitātes princips ir tas, kurā ietverts advokāta pienākums glabāt profesionālo noslēpumu.

Vārda – konfidenciāls – pirmsākumi meklējami latīņu vārdā *confidentia*, kas nozīmē pašvība, uzticamība.¹¹ Aplūkojot juridisko terminu vārdnīcā¹² doto skaidrojumu, redzams, ka konfidenciāls ir tāds, kas amatpersonai zināms sakarā ar viņas amata pienākumu pildīšanu, un nav izpaužams. Latviešu valodas vārdnīcā¹³ konfidenciāls skaidrots, kā neizpaužams, slepens, savukārt svešvārdu vārdnīcā¹⁴ atrodams šāds vārda – konfidencialitāte – skaidrojums: slepenība un noslēpuma neizpaušana. Konfidenciāls ir tāds, kas uzticēts kādam citam ar pārliecību, ka viņa neizpaužamās darbības vai to iemesli tiks turēti noslēpumā, tā norādīts tiešsaistē pieejamajā juridiskajā vārdnīcā¹⁵. Konfidenciāls – uzticēts, noslēpums – šāds skaidrojums ietverts Studentu angļu valodas vārdnīcā¹⁶.

Darba autore secina, ka svešvārds – konfidenciāls – sevī ietver gan to, ka šo informāciju persona iegūst saistībā ar amata pienākumu pildīšanu, gan to, ka šī iegūtā informācija nebūtu izpaužama trešajām personām. Konfidenciāls ir tāds, ko persona kādam uztic ar pārliecību, ka to neizpauž. Līdz ar to secināms, ka konfidenciāls ir tāds, kas radīts, lai turētu slepenībā un nevienam neizpauztu. Kad noskaidrota svešvārda konfidencialitāte nozīme, var aplūkot konfidencialitātes principu un ko tas sevī ietver.

2.1. Konfidencialitātes princips

Lai labāk izprastu šī principa būtību, jāsāk ar Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu Hartas¹⁷ aplūkošanu, kur kā viens no pamatprincipiem noteikts: advokāta tiesības un pienākums ievērot konfidencialitāti klienta lietās un cienīt profesionālo noslēpumu. “Advokāta amatpienākumu pamatā ir klienta iespēja uzticēt lietas, ko klients neatklātu citām personām –

¹¹ Svešvārdu vārdnīca. Rīgā: izdevniecība Liesma, 1978, 384.lpp.

¹² Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīgā: Nordik, 1998, 111.lpp.

¹³ Autoru kolektīvs. Latviešu valodas vārdnīca. Rīgā: Izdevniecība Avots, 2006, 528.lpp.

¹⁴ Dr.philol. J. Baldunčika redakcijā. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Apgāds Jumava, 1999, 381.lpp.

¹⁵ The Law Dictionary. Pieejama: <http://thelawdictionary.org/confidential/> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].

¹⁶ Students' English dictionary. Scotland: Geddes & Grosset, 2003, p.84.

¹⁷ Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu Harta, 2006. gada 24. novembris. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

infīmu personisko informāciju vai vērtīgus komercnoslēpumus, un šai informācijas apmaiņai starp advokātu un klientu ir jābūt konfidencialīgai. Uzticība nevar pastāvēt bez pārliecības par konfidencialitāti. Šim principam ir divējāda daba – konfidencialitātes ievērošana nav tikai advokāta pienākums, bet tā ir būtiska klienta cilvēktiesība. Ir aizliegts saziņu starp advokātu un klientu izmantot pret klientu. Dažās jurisdikcijās tiek uzskatīts, ka tiesības uz konfidencialitāti pieder tikai klientam, kamēr citās profesionālā noslēpuma ietvaros var prasīt, lai advokāts neatklāj savam klientam saziņu ar citas puses advokātu, kas veikta, pamatojoties uz konfidencialitāti. Princips ietver visus šos saistītos priekšstatus – advokāta profesionālo privilēģiju, konfidencialitāti un profesionālo noslēpumu. Advokāta pienākums pret klientu saglabājas, arī pārstājot darboties.”¹⁸

Arī Eiropas Advokātu Ētikas Kodeksā¹⁹ pie vispārējiem advokāta darbības principiem minēta konfidencialitāte. Tur noteikts, ka advokāta amatpienākumu pamatā ir klienta iespēja uzticēt lietas, ko klients neatklātu citām personām, un šai informācijas apmaiņai starp advokātu un klientu ir jābūt konfidencialīgai. Uzticība nevar pastāvēt bez pārliecības par konfidencialitāti. Tādēļ konfidencialitāte ir advokāta galvenā un pamata tiesība un pienākums. Advokāta konfidencialitātes pienākums ir nepieciešams gan tiesas spriešanas, gan klienta interesēs, tādēļ tam jābūt īpašā valsts aizsardzībā. Advokāts ievēro visas tās informācijas konfidencialitāti, ko viņš uzzinājis savas profesionālās darbības laikā. Konfidencialitātes pienākums nav ierobežots laikā. Advokāta pienākums ir nodrošināt, lai advokāta partneri un personāls, kā arī ikviens, kuru tas iesaista profesionālās palīdzības sniegšanā, ievērotu tos pašus konfidencialitātes pienākumus, ko ievēro advokāts.

Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss²⁰ uzsver, ka jebkurai rakstiskai vai mutiskai informācijas apmaiņai starp advokātiem, kā arī starp advokātu un viņa klientiem, ja tā ir saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, jābūt konfidencialīgai.

Lai labāk izprastu konfidencialitātes principu un kā tas tiek piemērots Latvijas Republikā, jāaplūko arī praktizējošo juristu viedokļi. “Konfidencialitātes princips nodrošina visas sabiedrības, kā arī taisnīgas tiesas spriešanas intereses, un tikai pēc tam kalpo atsevišķas personas interesēm. Konfidencialitātes princips ir cieši saistīts un garantē, lai tiktu ievērotas

¹⁸Komentārs Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu Harta, 2007. gada 11. maijs. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].

¹⁹ Eiropas Advokātu Ētikas Kodekss, 1988. gada 28. oktobris. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].

²⁰ Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss, 1993. gada 21. maijs. Pieejams: www.latvijasadvokats.lv/upl/documents/Latvijas_Zverinatu_advokatu_Etikas_kodekss.doc [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

personas pamattiesības – personas tiesības uz advokāta palīdzību, kā arī tiesības uz taisnīgu tiesu,” norāda juriste Irēna Nesterova.²¹

Zvērināts advokāts Lauris Liepa norādījis uz to, ka “termins “klienta konfidencialitāte” nozīmē advokāta pienākumu, ko juridiskā profesija pieņēmusi un ko garantē valsts, lai saglabātu konfidencialu un neizpaužamu informāciju, ko advokātam uzticējis klients vai advokāts ieguvis, strādājot pie klienta lietas. Šis standarts ir tiek uzskatīts par pamatprincipu, kas jāievēro, lai nodrošinātu juridiskās profesijas pārstāvju neatkarību. Valstij ir jāapņemas nodrošināt konfidencialitātes principa ievērošanu.”²²

Zvērināta advokāte Marika Rozīte uzsver, ka morāls pienākums pret personu, kas uzticējusies, pastāv arī tad, kad nepastāv klienta – advokāta attiecības. Konfidencialitātes pienākumu vairo advokāta speciālā loma tiesību sistēmā, un cerības, ko klients liek uz advokātu, uzticot viņam savu lietu. Jo šis konfidencialitātes pienākums ir stingrāks, jo ticamāk, ka klients uzticēsies advokātam. Savukārt, jo vairāk klients uzticēsies advokātam, jo labāk advokāts varēs klientam palīdzēt un dot padomu. Ja klients nestāstīs advokātam par saviem nodomiem, advokātam nebūs iespēju palīdzēt klientam tad, kad viņa mērķis būs likumīgs un ētisks, kā arī atturēt viņu no darbības, kad mērķis tāds nebūs. Tiek uzskatīts, ka konfidencialitātes pienākumam pret klientu jāpastāv jau no brīža, kad potenciālais klients sāk runāt ar advokātu kā ar padomdevēju, kaut arī turpmāk klienta – advokāta attiecības nemaz neizveidojas. Tāpat šim pienākumam jāpaliek spēkā arī pēc klienta – advokāta attiecību izbeigšanas.²³

Apskatot Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu hartu, Eiropas Advokātu Ētikas Kodeksu un Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksu, secināms, ka konfidencialitātes princips sevī ietver advokāta profesionālo privilēģiju, konfidencialitātes ievērošanu un profesionālo noslēpumu. Advokāta pienākums pret klientu saglabājas, arī tam pārstājot darboties, un konfidencialitāte ir advokāta galvenā un pamata tiesība un pienākums, kam jābūt īpašā valsts aizsardzībā. Jebkurai informācijas apmaiņai starp advokātiem, kā arī starp advokātu un viņa klientiem, ja tā ir saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu, jābūt konfidencialai.

Apskatot Latvijā praktizējošo juristu viedokļus par konfidencialitātes principu, tā nozīmi un piemērošanu, autore secina, ka konfidencialitātes princips nodrošina ne tikai atsevišķu personu intereses, bet tā ievērošana ir visas sabiedrības interesēs, jo garantē personām tiesību

²¹Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

²²Liepa L. The modern dilemma of legal profession: Client secrecy or duty to notify. Developing the Rule of Law in Latvia. 40.lpp. Pieejams: https://www.academia.edu/11452917/Rule_of_Law_in_Latvia [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

²³Rozīte M. Advokāta profesionālās uzvedības pamatnoteikumi un to regulācija. Grām.: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000, 124.lpp.

uz advokāta palīdzību realizēšanu. Princips nozīmē advokāta pienākumu neizpaust informāciju, ko advokātam uzticējis klients vai advokāts ieguvis, strādājot pie klienta lietas. Kā arī jānorāda uz to, ka advokāta pienākumam ievērot konfidencialitāti ir jāpastāv jau no brīža, kad potenciālais klients vēršas pie sava advokāta, kaut arī neizveidojas advokāta – klienta attiecības, un šim pienākumam jāpaliek spēkā arī pēc šo attiecību izbeigšanas.

2.2. Konfidencialitātes principa tvērums Latvijas Republikas ārējos normatīvajos aktos

Aplūkojot advokātu konfidencialitātes principu, būtiski apskatīt, kā tas noregulēts Latvijā šobrīd spēkā esošajos ārējos normatīvajos aktos. Konfidencialitātes princips ietverts Advokatūras likuma²⁴ normās. Savā profesionālajā darbībā advokāti ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam un to neatkarību jāgarantē valsts un pašvaldību institūcijām, tiesām, prokuroriem, kā arī pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm. Šis pants garantē konfidencialitāti klienta un advokāta attiecībās un saskaņā ar to norāda uz vairākiem aizliegumiem, tostarp pieprasīt no advokātiem ziņas un paskaidrojumus, kā arī noplatināt viņus kā lieciniekus par faktiem, kas viņiem kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību. Tāpat arī aizliegts kontrolēt pasta, telegrāfa korespondenci un dokumentus, kurus advokāti saņēmuši vai sastādījuši, sniedzot juridisko palīdzību, izdarīt to apskati un izņemšanu, kā arī veikt kratīšanu, lai atrastu un izņemtu šādu korespondenci un dokumentus. Kā arī aizliegts kontrolēt advokātu juridiskās palīdzības sniegšanai izmantojamās informācijas sistēmas un sakaru līdzekļus, arī elektroniskos, noņemt informāciju no tiem un iejaukties to darbībā. Likums nosaka, ka arī pieprasīt no klientiem ziņas par advokātu sniegtās palīdzības faktu un tās saturu un pakļaut advokātus jebkādām sankcijām vai draudiem sakarā ar juridiskās palīdzības sniegšanu klientiem saskaņā ar likumu ir aizliegts.²⁵

Jānorāda, ka 1998. gada 5. februārī ar grozījumiem²⁶ Latvijas Republikas Advokatūras likuma 6. pantu papildināja ar ceturto daļu, ietverot norādi uz to, ka par juridiskās palīdzības sniegšanu nav atzīstama advokāta nelikumīga darbība klienta interesēs, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai.

Advokatūras likumā ietvertais konfidencialitātes pienākums ir attiecināms uz zvērinātiem advokātiem, un tikai likumā noteiktajos gadījumos advokāta tiesības un pienākumi ir arī zvērināta advokāta palīgam. Citām personām, kuras uz pilnvaras pamata pārstāv tiesā personas,

²⁴ Latvijas Republikas Advokatūras likums. Ziņotājs, 1993. 19. augusts, Nr. 28.

²⁵ Latvijas Republikas Advokatūras likums, 6. pants. Ziņotājs, 1993. 19. augusts, Nr. 28.

²⁶ Grozījums Latvijas Republikas Advokatūras likumā. Latvijas Vēstnesis, 1998. 5. februāris, Nr. 31(1092).

nav zvērinātu advokātu tiesību un pienākumu, līdz ar to arī uz tiem nepastāv Advokatūras likuma 6. pantā ietvertais konfidencialitātes aizsardzības pienākums.²⁷

Latvijas Republikas normatīvajos aktos advokātu profesionālās darbības konfidencialitātes princips atspoguļots arī Advokatūras likuma 67. pantā, kas paredz, ka advokāts nedrīkst izpaust sava pilnvardevēja (proti, klienta) noslēpumus ne tikai lietas vešanas laikā, bet arī pēc atbrīvošanas no lietas vešanas vai pēc lietas pabeigšanas.²⁸ Tas nozīmē to, ka advokāta konfidencialitātes un profesionālā noslēpuma neatklāšanas pienākums pret klientu nav ierobežots laikā un nav pakļauts noilgumam.

Latvijas Republikas Advokatūras likuma 6. pants nosaka advokāta garantijas, savukārt 67. pantā norādīts pienākums, ko zvērināti advokāti apņemas pildīt, iegūstot tiesības izmantot norādītās priekšrocības. Tiesības skatāmas kopsakarā ar pienākumiem. Līdz ar to, lai izmantotu tādas zvērināta advokāta amatam piešķirtās priekšrocības, kā advokāta imunitāte, neatkarība un aizsardzība advokātam ir pienākums ievērot arī attiecīgu pienākumu: aizsargāt klienta noslēpumu.²⁹

No iepriekš aplūkotajām Advokatūras likuma normām darba autore secina, ka Latvijā arī ārējo normatīvo aktu līmenī tiek atzīts advokāta profesionālās darbības konfidencialitātes princips un tostarp tiek nodrošināta advokāta pienākuma neizpaust profesionālo noslēpumu ievērošana. Jānorāda, ka advokāta konfidencialitāte nav tikai privilēģija, kas advokātam ir piešķirta, tas ir arī pienākums, kas advokātam jāievēro pret savu klientu.

2.3. Konfidencialitātes principa regulējums Krievijas Federācijā

Lai varētu salīdzināt, kā konfidencialitātes princips ietverts citu valstu normatīvajos aktos un ko sevī ietver pienākums advokātam neizpaust profesionālo noslēpumu, darba autore salīdzināšanai ar Latvijas regulējumu ir izvēlējusies Krievijas Federācijas regulējumu.

Lai noskaidrotu, kā konfidencialitātes princips, tostarp profesionālā noslēpuma glabāšana, noregulēts Krievijas Federācijas normatīvajos aktos, jāaplūko federālais likums "Par juridiskajām profesijām un advokatūru Krievijas Federācijā"³⁰. Šī likuma 8. pants nosaka, ka advokāta noslēpums ir jebkāda informācija, kas saistīta ar advokāta juridiskās palīdzības

²⁷ Likums "Par tiesu varu", 106.2 pants. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, Nr. 1/2.

²⁸ Administratīvās apgabaltiesas 2015. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. A420368913. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

²⁹ Latvijas Zvērinātu advokātu padome. 2012. gada 31. janvāra lēmums Nr.26 Par juristu darbu advokātu birosos. Pieejams: <https://goo.gl/XpXHYA> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].

³⁰ Российская Федерация федеральный закон "Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации" (с изменениями на 2 июня 2016 года). Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901819236> [aplūkots 2017. gada 11. aprīlī].

sniegšanu klientam. Tāpat arī likumā ir norāde uz to, ka advokāts nevar tikt izsaukts un noplatināts kā liecinieks par apstākļiem, kas kļuvuši viņam zināmi saistībā ar kādas personas griešanos pie advokāta pēc juridiskās palīdzības vai saistībā ar advokāta sniegto juridisko palīdzību. Krievijas Federācijas likumā atrodama arī norāde uz to, ka veikt operatīvas izmeklēšanas pasākumus un izmeklēšanas darbības pret advokātam (tostarp dzīvojamajās un dienesta telpās, kas tiek izmantotas advokāta amata pienākumu veikšanai) ir atļauta tikai pamatojoties uz tiesas lēmumu. Operatīvo izmeklēšanas pasākumu un izmeklēšanas darbību rezultātā iegūtās (tajā skaitā arī pēc advokāta amata pienākumu pildīšanas pārtraukšanas vai izbeigšanas) liecības, priekšmeti un dokumenti var tikt izmantoti kā apsūdzības pierādījumi tikai tajos gadījumos, kad tie nav iekļauti starp tiem, ko advokāts radījis saistībā ar to, ko viņam uzticēja personas, ļaujoties uz advokāta pienākumu ievērot konfidencialitāti un neizpaust profesionālo noslēpumu. Tiesa gan iepriekš norādītie ierobežojumi neattiecas uz noziedzīgā nodarījuma rīkiem, kā arī priekšmetiem, kuru aprīte ir ierobežota vai laišana apgrozībā ir aizliegta saskaņā ar Krievijas Federācijas tiesību aktiem.

Profesionālā noslēpuma glabāšana nozīmē advokāta pienākumu un tajā pašā laikā vienu no pamatprincipiem, uz kuru balstās visa advokatūras darbība. Profesionālā noslēpuma saglabāšana ir viens no galvenajiem nosacījumiem, lai izveidotu uzticības pilnas attiecības ar personu, kas vērsusies pie advokāta pēc juridiskās palīdzības. Advokāta profesionālajā noslēpumā ietilpst pats fakts, ka klients vērsies pie advokāta, dokumenti un liecības, kas savākti gatavojot lietu, informācija par sniegto pakalpojumu samaksu un sniegtās palīdzības veidu, kā arī jebkura cita informācija, kas saistīta ar juridiskās palīdzības sniegšanu klientam.³¹

Krievijas Federācijā ir ar likumu noteikts, ko sevī ietver jēdziens advokāta noslēpums, savukārt Latvijas likumos nav atrodams šāds skaidrojums, bet autore, aplūkojot ētikas kodeksus un vairākas Latvijā praktizējošu advokātu publikācijas, secina, ka Latvijā par profesionālo noslēpumu uzskata visu to informācija, kas advokātam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību klientam, kas ir ļoti līdzīgi kā Krievijas regulējumā – advokāta noslēpums ir jebkāda informācija, kas saistīta ar advokāta juridiskās palīdzības sniegšanu klientam. Darba autore uzskata, ka likumdevējam būtu jāapsver iespēja arī ārējo normatīvo aktu līmenī iekļaut jēdziena profesionālais noslēpums skaidrojumu, kas atvieglotu šī pienākuma izpratni.

Kad noskaidrots, kas ir konfidencialitātes princips, kā tas noregulēts normatīvajos aktos un kāpēc tas ir nepieciešams, jāizpēta, kas ir profesionālais noslēpums, kāda ir tā nozīme un kāpēc tas nav izpaužams. Profesionālais noslēpums ir nozīmīgs aspekts saistībā ar

³¹ Адвокатская тайна. Понятие, гарантии сохранения. Сведения, составляющие адвокатскую тайну. Pieejams: <http://russian-laws.ru/advokatura/advokatskaya-tayna-ponyatie-garantii-sohraneniya-svedeniya-sostavlyayushhie-advokatskuyu-taynu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

konfidencialitātes principu, ko ir nepieciešams sīkāk izpētīt. Autore turpmāk aplūkos, kas ir profesionālais noslēpums un ko tas sevī ietver.

2.4. Profesionālais noslēpums un klienta uzticētā informācija

Profesionālais noslēpums aizsargā gan to informāciju, kas tapusi zināma advokātam, gan advokāta korespondenci ar klientu, gan to juridisko palīdzību, ko advokāts sniedzis klientam. Šis pienākums ievērot konfidencialitāti bieži tiek saukts par profesionālo noslēpumu vai advokāta – klienta privilēģiju un tiek definēts kā advokāta pienākums saglabāt konfidencialu to informāciju, kas apspriesta ar klientu saistībā ar advokāta – klienta attiecībām un klienta tiesībām saņemt advokāta padomu pilnīgi konfidenciali. Profesionālais noslēpums ir termins, ko parasti izmanto Kontinentālās tiesību (civiltiesību) sistēmas, lai norādītu uz jēdzienu advokāta profesionālā privilēģija vai advokāta – klienta privilēģija, proti, advokāta pienākums un tiesības atteikties izpaust, un klienta tiesības nepieļautu jebkuras trešās puses piekļuvi konsultācijām saistībā ar klienta aizstāvībai. Jebkurā gadījumā, neatkarīgi no tā kādu terminu izmanto, pamatā tam ir viens mērķis, proti, aizsargāt informāciju, kas ir apmainīta starp klientu un viņa advokātu, respektējot klienta legālo statusu attiecībā uz konkrētu jautājumu, lai ļautu neierobežotu informācijas apmaiņu.³²

Advokāta un klienta savstarpējās attiecības ir balstītas uz uzticēšanos, ko garantē konfidencialitātes princips, uzliekot advokātam pienākumu neizpaust profesionālo noslēpumu – informāciju, kas viņam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību.³³ Darba autore secina, ka profesionālais noslēpums ir visa tā informācija, kas advokātam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību klientam.

Latvijas Zvērinātu advokātu padome norādījusi, ka “šī informācija, kas advokātam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību, sevī ietver:

- 1) advokāta pienākumu neizpaust informāciju, kas viņam tapusi zināma juridiskās palīdzības sniegšanas procesā;
- 2) advokāta pienākumu neizpaust pašu juridiskās palīdzības sniegšanas faktu, ja klients to lūdz;

³² Compiled by The Bar of Brussels. Professional Secrecy of Lawyers in Europe. Cambridge University Press, 2013, p.2. Pieejams: http://assets.cambridge.org/97811070/31630/excerpt/9781107031630_excerpt.pdf [aplūkots 2017. gada 14. maijs].

³³ Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

3) pienākumu sargāt informāciju, kas iegūta no klienta juridiskās palīdzības sniegšanas laikā;

4) pienākums sargāt informāciju par klientu, kas iegūta no trešajām personām, sniedzot juridisko palīdzību klientam”.³⁴

Kad noskaidrots, kas ir profesionālais noslēpums un ko tas sevī ietver, darba autore uzskata par nepieciešamu aplūkot, kāpēc būtu nepieciešams to aizsargāt un kā to var izdarīt.

Advokāta profesionālais noslēpums nav uzskatāms par primāro un galveno advokātu un klientu priekšrocību. Profesionālais noslēpums ir nepieciešamība, lai sabiedrība varētu funkcionēt brīvi un demokrātiski. Personām, uzņēmumiem un organizācijām šādā sabiedrībā ir jājūtas drošām, ka tas, ko klients ir uzticējis advokātam, paliks advokāta noslēpums. Pretējā gadījumā klients nevar pilnībā uzticēties advokātam un bieži atturēsies lūgt konsultāciju, kad tā būs visvairāk nepieciešama. Klientam ir jābūt iespējām brīvi apspriest ar advokātu savu rīcību vienalga, vai tā būtu vai nebūtu tiesiska. Brīva un uzticības pilna diskusija katru dienu novērš daudz jaunas prettiesiskas darbības. Vairākas no šīm noziedzīgajām darbībām būtu notikušas, ja klients neuzdrošinātos griezties pēc advokāta palīdzības, baidoties, ka sakarā ar advokāta pienākumu ziņot par visu to, ko viņš ir dzirdējis, netiktu nodrošināta advokāta profesionālā noslēpuma saglabāšana.³⁵

Par brīvu un demokrātisku sabiedrību mēs varam spriest pēc tā, kā tiek aizsargāti tai svarīgi elementi. Tiesības uz advokātu, kas rūpētos un aizstāvētu klienta intereses, ir viena no brīvas un demokrātiskas sabiedrības pamattiesībām. Tādējādi ir ļoti būtiski, ka advokāta profesionālais noslēpums tiek aizsargāts ne tikai saistībā ar krimināllietām, bet visā advokātu darbībā gan tiesā, gan ārpus tās.³⁶

Autore secina, ka gan fakts, ka klients vērsies pie advokāta, gan klienta uzticētā informācija un pat tā informācija, ko ieguvis advokāts, strādājot attiecīgā klienta labā ir profesionālais noslēpums un līdz ar to tā ir konfidenciāla un advokātam ir pienākums šo informāciju neizpaust. Profesionālā noslēpuma glabāšana ir nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā, lai tā brīvi varētu funkcionēt, un tieši šī klienta spēja uzticēties advokātam, ka tas neatklās to, ko tam uzticējis klients, ir tas, kas klientam ļauj brīvi apspriesties ar advokātu, kas var palīdzēt advokātam kvalitatīvi veikt savus pienākumus.

³⁴ Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīgā, 2003, 23.lpp.

³⁵ Ziņojums par Eiropas Savienības advokatūru un advokātu asociāciju (CCBE) politiskajām nostādnēm advokāta profesionālā noslēpuma un naudas atmazgāšanas likumdošanas jomā. Grām: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000, 28.lpp.

³⁶ Turpat, 29.lpp.

2.5. Advokāta pienākums neizpaust profesionālo noslēpumu kriminālprocesā

Kriminālprocesā indivīda tiesības un brīvība var tikt visvairāk apdraudēta. Lai nodrošinātu personas tiesības uz aizstāvību, sevišķi svarīgi ir aizsargāt advokāta profesionālo noslēpumu. Apsūdzības pusē darbojas daudzi profesionāļi, kuriem ir gan profesionālas zināšanas, gan lielākas iespējas savākt pierādījumus un uzturēt apsūdzību. Tādējādi personai, kura īsteno aizstāvību, ir daudz mazāk iespēju sevi aizstāvēt un ir nepieciešams "palīgs" – aizstāvis, kas darbojas viņas interesēs.³⁷

Tā kā ir vajadzīga personas tiesības uz aizstāvību nodrošināšana, Kriminālprocesa likumā³⁸ ir ietverts 122. pants, kas nosaka advokāta imunitāti. Ar likumu ir aizliegts pratināt advokātu kā liecinieku par faktiem, kas viņam kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību. Tāpat arī aizliegts kontrolēt, veikt apskati vai izņemt tos dokumentus, ko advokāts sastādījis vai to korespondenci, ko viņš saņēmis vai nosūtījis, sniedzot juridisko palīdzību, kā arī kratīšana, kas izdarīta, lai atrastu un izņemtu šādus dokumentus, ir aizliegta. Ir aizliegts arī kontrolēt advokāta juridiskās palīdzības sniegšanai izmantojamās informācijas sistēmas un sakaru līdzekļus, noņemt informāciju no tiem un iejaukties to darbībā.

Minētā norma ir uzskatāma par speciālo normu attiecībā pret Krimināllikumā paredzēto pienākumu sadarboties ar izmeklēšanas iestādēm. Tādēļ attiecībā uz aizstāvja darbību nevarēs piemērot Krimināllikuma 272. pantu, kas paredz kriminālatbildību par pieprasītās informācijas nesniegšanu valsts institūcijai, kas ar likumu pilnvarota pieprasīt informāciju, kā arī Krimināllikuma 306. pantu, kas paredz kriminālatbildību par pierādījumu – priekšmetu, dokumentu vai citu materiālu, kam var būt pierādījumu nozīme krimināllietā, – tīšu neizdošanu. Līdz ar to vispārīgais princips paredz, ka zvērinātam advokātam nav pienākuma sadarboties ar izmeklēšanas iestādēm, tiesu vai prokuratūru.³⁹

Irēna Ņesterova norāda arī uz to, ka "tajā pašā laikā advokāts ir tiesu sistēmai piederīga persona un nodrošina tiesiskas valsts pastāvēšanu, līdz ar to aizstāvis, pārstāvot vienas puses intereses, vienlaikus darbojas arī sabiedrības interesēs un viņa pienākums ir rīkoties tiesiski. Advokatūras likuma 3. pants nosaka, ka advokāts sniedz juridisku palīdzību, aizstāvot personu likumīgās intereses. Arī Advokātu ētikas kodeksā noteiktajā aizliegumā advokātam ar savu

³⁷ Ņesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

³⁸ Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr. 74 (3232).

³⁹ Ņesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

darbību vai bezdarbību kaitēt aizstāvamā vai pārstāvamā interesēm ir jāsaprot aizstāvamā un pārstāvamā likumīgās intereses. Kriminālprocesa likums nosaka, ka par juridiskās palīdzības sniegšanu neatzīst aizstāvja vai advokāta nelikumīgu darbību klienta interesēs, sniedzot juridisko palīdzību jebkādā formā, kā arī darbība klienta nelikumīga nodarījuma veicināšanai. Ja aizstāvis rīkojas prettiesiski klienta interesēs, viņu var saukt pie atbildības par līdzdalību konkrētā noziedzīgā nodarījumā. Konfidencialitātes princips nav advokāta, bet gan klienta privilēģija, un jebkurā gadījumā tas neaizsargā advokāta prettiesisku darbību.⁴⁰ Lauris Liepa uzsver, ka advokātam ir jāizstrādā riska novērtēšanas politika, izvērtējot konkrēto klientu un attiecīgo darījumu, nevis tikai mehāniski piemērojot normatīvajos aktos noteiktos kritērijus.⁴¹

Saistībā ar profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākumu un to kāda ir tā nozīme kriminālprocesā, jāaplūko Direktīva 2013/48/ES⁴², kuras preambulas 33. punktā norādīts, ka aizdomās turētā vai apsūdzētā un viņa advokāta saziņas konfidencialitāte ir svarīga, lai nodrošinātu efektīvu tiesību uz aizstāvību īstenošanu, un tā ir būtiska tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa. Tādēļ dalībvalstīm būtu jārespektē advokāta un aizdomās turētā vai apsūdzētā tikšanos un citu saziņas formu konfidencialitāte, īstenojot tiesības uz advokāta palīdzību. Jānorāda, ka konkrētā direktīva neskar procedūras, kas attiecas uz situācijām, kad pastāv objektīvi faktiskie apstākļi, kas rada aizdomas par to, ka advokāts kopā ar aizdomās turēto vai apsūdzēto ir iesaistīts noziedzīgā nodarījumā. Jebkāda advokāta noziedzīga darbība nebūtu jāuzskata par likumīgu palīdzību aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem šīs direktīvas sakarā. Pienākums ievērot konfidencialitāti nozīmē ne vien to, ka dalībvalstīm jāatturas no šādas saziņas traucēšanas vai piekļūšanas tai, bet arī to, ka tad, kad aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir atņemta brīvība, vai viņš ir kā citādi nonācis vietā, kas ir valsts kontrolē, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai saziņai paredzētie pasākumi uzturētu un aizsargātu konfidencialitāti.

Savukārt preambulas 34. punktā ir noteikts, ka direktīva neskar konfidencialitātes pārkāpumus, kas ir saistīti ar likumīgām novērošanas operācijām, ko veic kompetentās iestādes. Šī direktīva arī neskar arī to darbu, ko veic, piemēram, valstu izlūkdienei, lai aizsargātu valsts drošību.

⁴⁰ Turpat.

⁴¹ Liepa L. The modern dilemma of legal profession: Client secrecy or duty to notify. Developing the Rule of Law in Latvia. 50.-51.lpp. Pieejams: https://www.academia.edu/11452917/Rule_of_Law_in_Latvia [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes 22.10.2013. Direktīva 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 6.11.2013., Nr. L 294/1. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32013L0048>. [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

Līdz ar to direktīvā ir iekļauts 4. pants, kas nosaka, ka dalībvalstis ievēro aizdomās turēto vai apsūdzēto un viņu advokāta saziņas konfidencialitāti, īstenojot šajā direktīvā paredzētās tiesības uz advokāta palīdzību. Šāda saziņa ietver tikšanās, saraksti, telefonsarunas un citas saziņas formas, kas atļautas valsts tiesību aktos.

Autore secina, ka kriminālprocess ir tas, kur indivīda tiesības un brīvība var tikt apdraudēta, līdz ar to ir nepieciešams aizsargāt advokāta profesionālo noslēpumu, tāpēc Kriminālprocesa likumā ir ietverts 122. pants, kas nodrošina advokāta imunitāti, bet panta otrā daļa palīdz novērst tos gadījumus, kad advokāts savu imunitāti izmantotu prettiesiskiem mērķiem.

2.6. Disciplināratbildība par profesionālā noslēpuma neievērošanu

Ētiskās un disciplinārās atbildības veidi ir cieši saistīti, jo disciplinārā atbildība var iestāties arī par profesionālās ētikas normu pārkāpumu.⁴³ Advokātiem disciplinārā atbildība var iestāties par likumu un citu normatīvu aktu, Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas statūtu, advokātu darbību regulējošo instrukciju un zvērinātu advokātu profesionālās ētikas normu pārkāpšanu. Latvijas Zvērinātu advokātu padome var ierosināt disciplinārlietu pēc tiesas vai prokurora priekšlikuma, kā arī pēc personu sūdzībām vai pēc pašas iniciatīvas, nosūtot lietas materiālus izskatīšanai disciplinārlietu komisijai.⁴⁴ Zvērinātu advokātu disciplinārlietas izskata disciplinārlietu komisija.⁴⁵ Līdz ar to secināms, ka arī par pienākuma ievērot konfidencialitāti un neizpaust profesionālo noslēpumu neievērošanu var iestāties disciplināratbildība.

Advokatūras likums nosaka, ka advokāts par savu darbību ir disciplināri un materiāli atbildīgs. Materiālā izpausmē advokāts atbild par līgumiski uzņemto pienākumu pienācīgu izpildi un pakalpojuma kvalitāti pret klientu, kā arī par pārkāpuma radīto sekas novēršanu pret klientu vai trešo personu. Disciplināratbildība ir profesionālo kļūdu novēršanas līdzeklis. Disciplinārā atbildība var tikt piemērota paralēli un papildus klienta prasījumam pret advokātu civillietā vai kriminālprocesam pret advokātu vai kalpot kā šo procesu katalizators. Tomēr disciplināratbildības primārais uzdevums ir attaisnot sabiedrības intereses – novērst advokātu

⁴³ Liepa L. Advokātu disciplinārā atbildība: teorētiskie aspekti. Jurista Vārds, 2017. 18. aprīlis, Nr. 17 (971). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/270517-badvokatu-disciplinarab-atbildiba-teoretiskie-aspekti/> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].

⁴⁴ Latvijas Republikas Advokatūras likums, 71. pants. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, Nr. 1/2.

⁴⁵ Turpat, 38.¹ pants.

neētisku darbību. Disciplinārais process tiek uzskatīts par nepieciešamu priekšnoteikumu profesionālās ētikas prasību ievērošanā.”⁴⁶

Disciplinārlietu komisijai kā sodu var izteikt piezīmi vai rājienu, noteikt citu prakses vietu, vai aizliegt praktizēt noteiktā vietā uz laiku līdz trim gadiem, aizliegt izpildīt advokāta pienākumus uz laiku, ne ilgāku par gadu, kā arī izslēgt no zvērinātu advokātu skaita.⁴⁷

Darba autore secina, ka, ja advokāts neievēro pienākumu neizpaust profesionālo noslēpumu, pret viņu var ierosināt disciplinārlietu. Ja tiek konstatēts profesionālā noslēpuma neizpaušanas pārkāpums, tad advokātam var piemērot arī vairākas sankcijas.

⁴⁶ Liepa L. Advokātu disciplinārā atbildība: teorētiskie aspekti. Jurista Vārds, 2017. 18. aprīlis, Nr. 17 (971). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/270517-badvokatu-disciplinarab-atbildiba-teoretiskie-aspekti/> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].

⁴⁷ Latvijas Republikas Advokatūras likums, 73. pants. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, Nr. 1/2.

3. KONFIDENCIALITĀTES PRINCIPA IZŅĒMUMI

Advokātam ir jāaizsargā informācija, ko tam uzticējis klients, strādājot pie lietas un advokāts nevar izpaust šo informāciju bez klienta piekrišanas. Advokātam ir jānodrošina un jāaizsargā konfidencialā informācija un materiāli, kas saņemti lietas mērķiem. Advokāta pienākums nodrošināt konfidencialitāti ir svarīgākais nosacījums, lai nodrošinātu kvalitatīvu juridisko palīdzību. Tomēr advokātiem kā daļai no tiesu sistēmas ir arī jāievēro vērtības, kas raksturīgas visai sistēmai, un jānodrošina tiesiskums konkrētajā jurisdikcijā. Tāpēc advokātam ir ne tikai pienākumi pret klientiem, bet arī pienākums novērst noziedzīgas darbības.⁴⁸

Advokātam ir jā rūpējas par klienta interešu aizsardzību, izmantojot tiesiskus līdzekļus, un konfidencialitātes princips nosaka, ka ir aizliegts izpaust informāciju, ko klients ir atklājis. Tomēr no šī vispārējā principa ir paredzēti divi izņēmumi: pirmais – advokātam atsevišķos gadījumos ir jāievēro Krimināllikumā noteiktais pienākums ziņot par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, otrais – advokātam ir pienākums ziņot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.⁴⁹

Lai arī konfidencialitātes princips klienta un advokāta attiecībās ir ļoti būtisks un nav pieļaujama tā pārkāpšana, nav likuma bez izņēmumiem. Turpmāk darbā tiks aplūkoti vispārējā principa izņēmumi.

3.1. Advokāta pienākums ziņot par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu

Konfidencialitātes princips ir attiecināms uz pagātnes notikumiem – darbībām, kas veiktas pirms aizstāvības uzsākšanas. Ja klients izdara noziedzīgu nodarījumu un pēc tam to izstāsta aizstāvim, šāda informācija ir konfidenciala.⁵⁰

Lai arī Krimināllikuma⁵¹ 315. pants paredz kriminālatbildību par neziņošanu, ja ir zināms, ka ir izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums, tomēr tas šajā gadījumā neattiecas uz aizstāvja darbību. Tāpēc ka 315. panta piemērošanu ierobežo speciālā norma, kas ir Kriminālprocesa likuma 122. pants. Kā jau iepriekš apskatījām, tas paredz advokāta imunitāti. Tāpat personai jāziņo arī tajos gadījumos, kad tai ir zināms, ka tiek gatavots smags vai sevišķi smags noziegums, līdz ar to redzams, ka tādējādi var tik ierobežots advokāta pienākums ievērot

⁴⁸ Liepa L. The modern dilemma of legal profession: Client secrecy or duty to notify. Developing the Rule of Law in Latvia. 50.-51.lpp. Pieejams: https://www.academia.edu/11452917/Rule_of_Law_in_Latvia [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

⁴⁹ Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, Nr. 199/200 (1260/1261).

konfidencialitāti tajos gadījumos, kad advokāts uzzina, ka persona gatavojas veikt noziedzīgu nodarījumu.

Saistībā ar Krimināllikuma 315. pantu būtu jāpiemin tas, ka 2015. gadā tas tika grozīts⁵², izslēdzot no tā prasību pēc tā, ka ir “droši” zināms. Likumprojekta anotācijā⁵³ norādīts uz to, ka ir paredzēts no KL 315. panta svītrot vārdu „droši”, tādējādi atvieglojot normas piemērošanu praksē, jo praksē nereti vārds „droši” tiek atšķirīgi interpretēts. Proti, personas, kuras sauc pie atbildības par KL 315. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, mēģinot izvairīties no atbildības, apgalvo, ka zināja, ka tiek gatavos vai ir izdarīts smags vai sevišķi smags noziegums, taču – ne droši, līdz ar to vārda „droši” svītrosana atvieglos normas piemērošanu praksē.

Tā kā konfidencialitātes princips nodrošina visas sabiedrības intereses, to var arī tās interesēs ierobežot, līdz ar to konfidencialitātes principa pārkāpums no advokāta puses atsevišķos gadījumos var tikt attaisnots, ja ar to tiek novērsts kaitējums sabiedrībai.⁵⁴ Advokātam atsevišķos gadījumos var rasties pienākums atklāt noziedzīgu nodarījumu, ko klients jau ir izdarījis. Šāda situācija var rasties, kad, lai gan jau ir veikta prettiesiskā rīcība, tomēr noziedzīgā nodarījuma sekas vēl nav iestājušās, piemēram, ja aizstāvis uzzina, ka viņa klients ir saindējis pilsētas dzeramo ūdeni, bet iedzīvotāji vēl nav paspējuši ar to saindēties.⁵⁵

Advokāts ir nepieciešams izvērtēt katru atsevišķo gadījumu, lai izlemtu, vai viņam konkrētajā gadījumā jāziņo par noziedzīgo nodarījumu. Irēna Nesterova norāda, ka katra situācija ir vērtējama atsevišķi, ņemot vērā tādus aspektus kā, piemēram, vai klients jau agrāk veicis līdzīgas prettiesiskas darbības, vai viņam ir nepieciešamās zināšanas un līdzekļi to veikšanai, klienta motivācija un personība.

Advokātam tomēr būtu jācenšas bez nepieciešamības neizpaust profesionālo noslēpumu, un, lai nepārkāptu konfidencialitātes principu, advokātam ir svarīgi iegūt pārliecību, ka klients tik tiešām gatavojas noziedzīgo nodarījumu izdarīt. Nevar nepieņemt, ka sabiedrības interesēs ir novērst ikvienu likumpārkāpumu. Tomēr pastāv dilemma, vai advokātam vajadzētu ziņot par ikvienu noziedzīgu nodarījumu, ko klients gatavojas veikt, vai pastāv kāda robeža atkarībā no noziedzīgā nodarījuma smaguma.⁵⁶

Jāatzīmē tas, ka, lai gan Krimināllikuma 315. pants paredz atbildību par neziņošanu par smaga vai sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, tomēr jāapskata, vai advokātam ir pienākums

⁵² Likums “Grozījumi Krimināllikumā”. Latvijas Vēstnesis, 2015. 1. decembris, Nr. 235 (5553).

⁵³ Likumprojekta nr. 344/Lp12 “Grozījumi Krimināllikumā” anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4360865E5F900700C2257EBC002728B6?OpenDocument> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

⁵⁴ Nesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

⁵⁵ Turpat.

⁵⁶ Turpat.

atsevišķos gadījumos informēt par to, ka tiek gatavots mazāk smags noziegums vai kriminālpārskāpums. Kā piemēru jāmin Krimināllikuma 124. pants, kurā redzams, ka kādas personas novešana līdz pašnāvībai tiek klasificēts kā mazāk smags noziegums, līdz ar to rodas jautājums, vai advokātam nebūtu pienākums ziņot arī par šādiem noziegumiem.

Šādas tiesības vai pienākumi izriet no advokāta kā tiesu sistēmai piederošas personas statusa. Tā kā konfidencialitātes princips aizsargā ne vien advokāta un klienta attiecības, bet arī garantē sabiedrības uzticību visai advokatūrai kopumā, tad svarīgi katrā konkrētajā gadījumā izvērtēt, vai, ziņojot par likumpārskāpumu, novērtais kaitējums būs lielāks par zaudējumiem, kas radīsies klientam un visai sabiedrībai kopumā. Tāpēc katrs gadījums advokātam ir jāizvērtē atsevišķi. Aizstāvis, ziņojot, ka klients gatavojas veikt noziedzīgu nodarījumu, savā ziņā rīkosies ne tikai sabiedrības, bet arī paša klienta interesēs. Uzzinot par klienta iecerēto noziedzīgo nodarījumu, viņam klients ir jāmēģina atrunāt no tā izdarīšanas, izskaidrojot arī, kādas juridiskas sekas var būt viņa darbībām. Ja pēc tam advokāts vēl joprojām uzskata, ka klients gatavojas veikt noziedzīgo nodarījumu, viņam var rasties pienākums vai tiesības ziņot tiesībsargājošām iestādēm.⁵⁷

Sabiedrības interesēs ir novērst ikvienu likumpārskāpumu, neskatoties uz to, kā tas ir klasificēts, līdz ar to autore uzskata, ka likumdevējs varētu apskatīt, vai nav nepieciešams paplašināt Krimināllikuma 315. pantu – norādot, ka personai var iestāties kriminālatbildība par neziņošanu, ja ir zināms, ka tiek gatavots noziedzīgs nodarījums, nevis tikai smags vai sevišķi smags noziegums. Šāds regulējums būtu taisnīgāks, jo advokāti ir tiesu varai piederošas personas un to tiesības uz profesionālā noslēpuma glabāšanu nevarētu būt pārākas par iespēju novērst noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

3.2. Advokāta pienākums ziņot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju

Lai arī vispārējais princips norāda uz to, ka advokātam nav pienākums sadarboties ar tiesībsargājošajām iestādēm, tomēr ir gadījumi, kad advokātam tas ir jā dara. Līdz ar to autore aplūkos advokāta pienākumu ziņot par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Attīstoties sabiedrībai, arī noziedzīgie nodarījumi kļūst arvien sarežģītāki un bīstamāki. Ir saprotama tiesībsargājošo iestāžu vēlēšanās, lai advokātam kā personai, kuras rīcībā var būt nepieciešamā informācija, būtu pienākums to atklāt.⁵⁸ Lai vērstos pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas draudiem, ir pieņemtas Eiropas Savienības direktīvas, kas advokātiem liek sadarboties ar tiesībsargājošām iestādēm. Direktīvās noteiktās prasības Latvijā ieviestas ar

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ Turpat.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumu⁵⁹ un tā vēlākajiem grozījumiem.

Direktīvā 2015/849⁶⁰ ir norādīts uz to, ka uz juridisko profesiju pārstāvjiem direktīva jāattiecinā tad, kad viņi iesaistās finansiālos vai korporatīvos darījumos, tostarp sniedzot konsultācijas nodokļu jautājumos, kur pastāv visaugstākais risks, ka minēto juridisko profesiju pārstāvju pakalpojumus var pretlikumīgi izmantot noziedzīgā darbībā gūtu ieņēmumu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai. Tomēr vajadzētu būt atbrīvotiem no pienākuma paziņot informāciju, kas iegūta tiesvedības laikā vai arī pirms vai pēc tās, kā arī izvērtējot klienta juridisko stāvokli. Tādējādi uz juridiskajām konsultācijām būtu jāattiecinā pienākums neizpaust dienesta noslēpumu, izņemot gadījumus, kad juridiskās profesijas pārstāvis pats piedalās nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanā vai teroristu finansēšanā, juridisko konsultāciju nolūks ir legalizēt nelikumīgi iegūtos līdzekļus vai finansēt teroristus vai juridiskās profesijas pārstāvis zina, ka klients meklē juridisko konsultāciju, lai legalizētu nelikumīgi iegūtos līdzekļus vai finansētu teroristus.

Šeit būtiski norādīt uz to, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums⁶¹ attiecas uz tiem zvērinātajiem advokātiem, kad tie, darbojoties savu klientu vārdā un labā, sniedz palīdzību darījumu plānošanā vai veikšanā, piedalās tajos vai veic citas ar darījumiem saistītas profesionālas darbības sava klienta labā attiecībā uz:

- a) nekustamā īpašuma, komercsabiedrības kapitāla daļu pirkšanu vai pārdošanu,
- b) klienta naudas, finanšu instrumentu un citu līdzekļu pārvaldīšanu,
- c) visu veidu kontu atvēršanu vai pārvaldīšanu kredītiestādēs vai finanšu iestādēs,
- d) juridisku veidojumu dibināšanu, vadību vai darbības nodrošināšanu, kā arī attiecībā uz juridiska veidojuma dibināšanai, vadīšanai vai pārvaldīšanai nepieciešamu ieguldījumu veikšanu.

Līdz ar to secināms, ka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums un tajā ietvertās prasības neattiecas uz tiem advokātiem, kas veic pārstāvja vai aizstāvja funkcijas tiesvedībā.

⁵⁹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30. jūlijs, Nr. 116 (3900).

⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 20.05.2015. Direktīva 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 5.06.2015., Nr. L 141/73

⁶¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30. jūlijs, Nr. 116 (3900).

3.3. Amerikas Savienoto Valstu regulējumā ietvertās atrunas

Darba ietvaros jāaplūko arī, kā Amerikas Savienotajās Valstīs regulē jautājumu par advokāta ētiku saistībā ar profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākumu, un kādi ir tie gadījumi, kad būtu pieļaujams pārkāpt šo konfidencialitātes principu.

Advokāta – klienta privilēģija ir angloamerikāņu tiesību zinātnē atzīta privilēģija. Nav svarīgi, kā advokāta - klienta privilēģija ir veidota, ir četri galvenie elementi, kas vajadzīgi, lai konstatētu tās esamību:

- (1) ir jābūt komunikācijai;
- (2) komunikācijai jānotiek starp privilēģētajām personām;
- (3) komunikācijai jābūt konfidencialai;
- (4) komunikācijas mērķim jābūt meklēt, iegūt vai sniegt klientam juridisko palīdzību.⁶²

Lai aplūkotu tuvāk, kā Amerikas Savienotajās Valstīs regulēta advokāta – klienta privilēģija, ir jāapskata ABA⁶³ profesionālās ētikas paraugnoteikumi (ABA Model Rules of Professional Conduct), kas tika pieņemti 1983. gadā, un kas kalpo kā ētikas noteikumu paraugs lielākajā daļā Amerikas Savienoto Valstu štatu. Šie paraugnoteikumi⁶⁴, zem nodaļas advokāta – klienta attiecības 1.6 pantā regulē arī informācijas konfidencialitāti. Tajos noteikts, ka advokāts nedrīkst atklāt to informāciju, kas saistīta ar klienta pārstāvēšanu, ja vien klients nedod informētu piekrišanu. Advokāts varētu atklāt šo informāciju attiecībā uz klienta pārstāvību, ciktāl advokāts to uzskata par nepieciešamu, bet tikai noteiktos gadījumos. Šo informāciju varētu atklāt tajos gadījumos, kad nepieciešams novērst kādas personas nonāvēšanu vai būtisku miesas bojājumu nodarīšanu; kad jānovērš tāda nozieguma izdarīšana vai krāpšanas gadījums, kas droši zināms, ka radītu būtisku kaitējumu finanšu vai īpašuma interesēm; kad jānodrošina juridiskas konsultācijas par advokāta atbilstību šiem noteikumiem; kad jāizveido prasību vai aizstāvību advokāta vārdā advokāta strīdā starp advokātu un klientu; lai ievērotu citos likumos vai tiesas nolēmumos noteikto; kad jāatklāj un jānovērš interešu konflikts, kas izriet no advokāta darba vietas maiņas. Pants noslēdzas ar noteikumu, ka advokātam jāveic saprātīgi pasākumi, lai novērstu nejaušu vai neatļautu izpaušanu vai neatļautu piekļuvi informācijai, kas attiecas uz klienta pārstāvēšanai.

⁶² Forte S. What the Attorney-Client Privilege Really Means, 2003. Pieejams: <http://www.sgrlaw.com/ttl-articles/916/> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

⁶³ ABA (American Bar Association) tulkojumā no angļu valodas: Amerikas Savienoto Valstu advokātu asociācija (Autores piezīme).

⁶⁴ American Bar Association. Model Rules of Professional Conduct. Pieejams: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.html [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

Autore saskata to, ka Amerikas Savienotajās Valstīs arī ir nostiprināts advokāta pienākums ievērot profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākumu, tomēr ir iespējamie gadījumi, uz kuriem šo pienākumu neattiecina un advokātam ir jāatklāj tas, ko klients uzticējis, domājot, ka informācija paliks konfidenciāla. Jānorāda, ka Latvijā konfidencialitātes principa regulējums, kā tas noteiks Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodeksā un Eiropas Ētikas kodeksā, ir absolūtāks nekā Amerikas Savienoto Valstu regulējumā.

3.4. Profesionālā noslēpuma glabāšanas ierobežojumi

Lai arī advokātiem ir pienākums stingri ievērot konfidencialitātes principu un glabāt profesionālo noslēpumu, tomēr tiem ir aktuāli vairāki apdraudējumi. Autore tālāk darbā aplūkos problēmu ar konfidencialās informācijas izsniegšanu Latvijas Zvērinātu advokātu padomei, konkurenci aizsargājošo iestāžu veiktās dokumentu un sarakstes pārbaudes uzņēmumos, kā arī jautājumu par atbildību, kas iestājas, ja neievēro klienta sniegtās informācijas konfidencialitāti juridiskajos birojos un zvērināta advokāta amata savienošanu ar valsts amatpersonas statusu.

3.4.1. Konfidencialās informācijas izsniegšana Latvijas Zvērinātu advokātu padomei

Saistībā ar konfidencialitātes principa ievērošanu neskaidrības reiz radījusi Latvijas Zvērinātu advokātu padomes veiktā advokāta rīcībā esošo dokumentu aplūkošana. Augstākās tiesas administratīvo lietu departaments šo jautājumu izskatīja 2015. gadā. Augstākā tiesa norādījusi, ka Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir advokātu kolēģijas pārvaldes, uzraudzības un izpildu institūcija un tā kontrolē, kā advokāts ved klientu lietu uzskaiti. Lai varētu veikt likumā noteikto uzraudzības un kontroles funkciju par advokāta darbu, neapšaubāmi padomei ir nepieciešams iepazīties ar attiecīgu dokumentāciju, kas ir advokāta rīcībā, un iegūt informāciju. Tādējādi, lai arī tiesību normās tieši nav noteikts advokāta pienākums iesniegt/uzrādīt padomei tās pieprasītos dokumentus, tas izriet no advokāta piederības profesionālajai korporācijai un padomes kā šās korporācijas uzraudzības institūcijas kompetences. Veicot minētās likumā noteiktās funkcijas, padome nekādā veidā neietekmē zvērināta advokāta neatkarību profesionālo pienākumu pildīšanā, kā arī netiek pārkāptas konfidencialitātes prasības.⁶⁵

⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 30. septembra spriedums lietā Nr.A420516211(SKA-302/2015). Pieejams: <http://at.gov.lv/files/files/302-ska-2015.doc> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

Tāpat tiesa norādījusi, ka, atsakoties Latvijas Zvērinātu advokātu padomei un tās pilnvarotai personai uzrādīt pieprasītos dokumentus, advokāts pārkāpj tiesību normas, kas noteic padomes uzraudzības kompetenci un advokāta pienākumu vest klientu lietas, proti, izdara disciplinārpārkāpumu, par kuru var piemērot disciplinārsodu.⁶⁶

Atbilstoši Advokatūras likumam Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir advokātu kolēģijas pārvaldes, uzraudzības un izpildu institūcija, pret kuras lēmumiem, rīkojumiem, lūgumiem vai citiem norādījumiem advokātiem ir jāizturas ar cieņu un tie jāpilda. Ievērojot minēto, padomes prasību neizpilde ir uzskatāma par necieņu pret šīm institūcijām un attiecīgi par necieņu pret kolēģiem, kas savukārt ir atzīstams par Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodeksa 8.3.apakšpunkta prasību pārkāpumu.⁶⁷

Līdz ar to darba autore secina, ka zvērināti advokāti nedrīkst atteikties Latvijas Zvērinātu advokātu padomei uzrādīt pieprasītos dokumentus, pamatojoties uz konfidencialitātes principa ievērošanu. Tas kārtējo reizi sniedz apliecinājumu tam, ka šis konfidencialitātes princips, tostarp profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākums, nav absolūts, līdz ar to – ierobežojams.

3.4.2. Konkurenci aizsargājošo iestāžu veiktās dokumentu un sarakstes pārbaudes uzņēmumos

Saistībā ar profesionālā noslēpuma neizpaušanu jāaplūko konkurenci aizsargājošo iestāžu tiesības ierasties pēkšņās vizītēs, ko dēvē par “rītausmas reidiem” (tulkojumā no angļu valodas – dawn raids).

“Rītausmas reids” ir tipisks konkurences aizsardzības iestāžu veikts pasākums, tām izmeklējot konkurences normu pārkāpumus. “Rītausmas reids” notiek bez iepriekšēja brīdinājuma, un tā laikā policija var lietot spēku, lai īstenotu iestādes tiesības iegūt un izpētīt tirgus dalībnieka dokumentus, tostarp elektroniski glabātu informāciju. Iestāde turklāt var pieprasīt rakstveida vai mutvārdu paskaidrojumus no tirgus dalībnieka darbiniekiem. Iejaukšanās privāttiesību subjekta dzīvē ir tik intensīva, ka tā ir pakļauta tiesas kontrolei.⁶⁸

Šādās vizītēs dodas gan Konkurences padome, gan Eiropas Komisija, to laikā iestādēm ir tiesības nokopēt datoru cietos diskus, iegūt serveru kopijas un tā faktiski iepazīties ar visu uzņēmuma un tā darbinieku elektroniskā pasta saraksti. Runājot par to, vai konkurences iestādes

⁶⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 30. septembra spriedums lietā Nr.A420516211(SKA-302/2015). Pieejams: <http://at.gov.lv/files/files/302-ska-2015.doc> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

⁶⁷ Turpat.

⁶⁸ Zeltiņš U. Tiesneša atļauja Konkurences padomes izmeklēšanai: pamatojums un robežas. Jurista Vārds, 2015. 10. novembris, Nr. 44 (896). Pieejams: <http://m.juristavards.lv/doc/267562-tiesnesa-atlauja-konkurences-padomes-izmeklesanai-pamatojums-un-robezas/> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

tik tiešām var izskatīt un izmantot pret uzņēmumu visu atrasto saraksti un dokumentus, jānorāda, ka Advokatūras likumā paredzētā advokāta un klienta saziņas konfidencialitātes garantija nosaka ierobežojumus šīm iestādēm.⁶⁹

Ja klients advokātam ir rakstījis e-pastu, kurā lūdz palīdzību par kādu juridisku jautājumu, un advokāts pēc tam viņam šādu atbildi sniedz, tad konkurences iestādes nedrīkst pat iepazīties ar šo saraksti, un vēl, jo vairāk, nedrīkst izmantot to kā pierādījumu. Konfidencialitātes garantija attiecas gan uz pašu faktu, ka klients ir vērsies pie advokāta, gan arī uz lūgtās palīdzības saturu. Tāpat tiek aizsargāts arī advokāta sagatavotais juridiskās palīdzības saturs – piemēram, atzinuma vai sagatavotā dokumenta teksts. Tiesa, vairogs nav tik liels, lai aizsargātu pilnīgi visu uzņēmuma saziņu par juridiskiem jautājumiem. Ir divi būtiski nosacījumi:

- 1) konfidencialitāte attiecas uz saraksti un dokumentiem, kas radīti, lai sniegtu klientam juridisko palīdzību;
- 2) konfidencialitāte attiecas tikai uz saziņu ar zvērinātiem advokātiem vai to palīgiem, t.i., aizsardzība netiek piešķirta saziņai ar uzņēmuma iekšējiem juriskonsultiem.⁷⁰

Šeit arī rodas reāla problēma: kā konkurences iestādēm noteikt, vai saziņa atbilst minētajiem kritērijiem, vienlaikus nodrošinot tās konfidencialitāti? Ja precīzi ņemam vērā Advokatūras likumu, tad tas aizliedz iestādei šādus dokumentus vispār no uzņēmuma izņemt, vai, vēl, jo vairāk, pievienot lietai. Tādēļ ideāli būtu panākt, ka iestāde šādus dokumentus vispār neizņemtu inspekciju ietvaros. Latvijas Konkurences padome šobrīd ir izvēlējusies tikai daļēji pieņemamu risinājumu: tā izņem visus uzņēmuma dokumentus un saraksti, bet uzdod vienam darbiniekam pienākumu izskatīt to saraksti vai dokumentus, ko uzņēmums uzskata par konfidencialiem, un sniegt vērtējumu. Iestāde drīkst tikai uzņēmuma pārstāvja klātbūtnē pārliicināties, ka dokuments atbilst konfidencialitātes kritērijiem. Ja arī šādi konfidenciali dokumenti nonāk konkurences iestādes rīcībā, tad jau tālākas pārbaudes ietvaros uzņēmumam ir stingri jāprasa, lai iestāde respektē likumā noteikto advokāta un klienta saziņas konfidencialitāti.”⁷¹

Ja aplūko advokātu un to klientu saziņas konfidencialitātes aizsardzību saistībā ar pārbaudēm uzņēmumos, nozīmīgi aplūkot Eiropas Savienības tiesas lietu C-550/07⁷², kurā

⁶⁹ Enģelis R. Vai konkurences sargi var piekļūt visam, 2012. gada 17. jūlijs. Pieejams: <http://www.sorainen.com/lv/Publications/legal-blogs/2992/vai-konkurences-sargi-var-pieklut-visam> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlis].

⁷⁰ Turpat.

⁷¹ Turpat.

⁷² Eiropas Savienības tiesas 2010. gada 14. septembra spriedums lietā: C-550/07 Akzo Nobel Chemicals un Akros Chemicals/Komisija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62007CJ0550:LV:HTML> [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī].

puses bija Akzo Nobel Chemicals un Akros Chemicals/Komisija. Lietā tika uzdots jautājums par uzņēmumu tiesībām komisijas veiktas izmeklēšanas laikā. Komisija veica pārbaudes un izņēma vairākus dokumentus, tostarp elektronisko saraksti starp ģenerāldirektoru un Akzo Nobel koordinatoru konkurences tiesību jomā, advokātu, Nīderlandes Advokātu kolēģijas locekli, kuru nodarbina Akzo Nobel. Šādos apstākļos tiesa tika aicināta precizēt, vai uzņēmuma nodarbinātu juristu saziņas konfidencialitāte tiek aizsargāta tieši tāpat kā advokātu birojos praktizējošo advokātu saziņas konfidencialitāte. Tiesa nolēma, ka ne juridiskās situācijas attīstība Savienības dalībvalstīs, ne Regulas (EK) Nr. 1/2003 pieņemšana nepamato judikatūras attīstības plānošanu tādā veidā, ka uzņēmumu juristiem tiktu atzīta konfidencialitātes aizsardzība. Tiesa atgādināja, ka šīs aizsardzības piemērošana ir atkarīga no divu kumulatīvu nosacījumu izpildes. Pirmkārt, saziņai ar advokātu ir jābūt saistītai ar klienta tiesību uz aizstāvību īstenošanu, un, otrkārt, tai ir jābūt tādai saziņai, kas ir notikusi ar neatkarīgu advokātu, proti, advokātu, kuru ar klientu nesaista darba tiesiskās attiecības.⁷³

No iepriekšminētā var secināt, ka šo iestāžu veikto pārbažu laikā netiek aizsargātu pilnīgi visa uzņēmuma saziņu par juridiskajiem jautājumiem. Lai šo informāciju atzītu par konfidenciālu, jāiestājas diviem būtiskiem nosacījumiem: konfidencialitātei jāattiecas uz saraksti un dokumentiem, kas radīti, lai sniegtu klientam juridisko palīdzību un tā attiecas tikai uz saziņu ar zvērinātiem advokātiem vai to palīgiem, arī tādiem advokātiem, ar kuriem personu nesaista darba tiesiskās attiecības.

Lai varētu iestāties konfidencialitātes princips, pirmkārt, saziņai ar advokātu ir jābūt saistītai ar klienta tiesību uz aizstāvību īstenošanu, un, otrkārt, tai ir jābūt tādai saziņai, kas ir notikusi ar neatkarīgu advokātu, proti, advokātu, kuru ar klientu nesaista darba tiesiskās attiecības. Saistībā ar Konkurenci aizsargājošo iestāžu veiktajām dokumentu un sarakstes pārbaudēm uzņēmumos būtu nepieciešami uzlabojumi, jo Konkurences padome šobrīd ir izvēlējusies tikai daļēji pieņemamu risinājumu: tā izņem visus uzņēmuma dokumentus un saraksti, bet uzdod vienam darbiniekam pienākumu izskatīt to saraksti vai dokumentus, ko uzņēmums uzskata par konfidenciāliem, un sniegt vērtējumu.

⁷³ Turpat.

3.4.3. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja tiesības pieprasīt un saņemt advokāta rīcībā esošos dokumentus

Saistībā ar konfidencialitātes principa ievērošanu neskaidrības radījušas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā⁷⁴ ietvertās KNAB tiesības pieprasīt un saņemt informāciju un dokumentus, neatkarīgi no to slepenības režīma saistībā ar Advokatūras likuma 6. pantā ietvertajiem aizliegumiem. Administratīvā apgabaltiesa šo jautājumu izskatīja 2015. gadā.

Administratīvā apgabaltiesa nolēma, ka tajos gadījumos, kad KNAB pieprasa informāciju no zvērināta advokāta, no Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma izrietošās KNAB tiesības ir vērtēamas kopsakarā ar Advokatūras likuma normām. Tas, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā ir ietverta norāde, ka KNAB ir tiesības pieprasīt un saņemt informāciju un dokumentus, neatkarīgi no to slepenības režīma, nenozīmē, ka līdz ar to uz KNAB neattiektos Advokatūras likuma 6. pantā norādītie aizliegumi. Slepenības režīms šajā kontekstā aplūkojams vispārpieejamas vai ierobežotas pieejamības informācijas kontekstā, nevis tādējādi, ka uz KNAB vispār neattiektos citu likumu speciālajās normās norādītie informācijas pieprasīšanas aizliegumi. Apgabaltiesa norāda uz to, ka no Advokatūras likuma normām acīmredzami izriet, ka advokāta profesionālais noslēpums aptver jebkuru informāciju, no kuras var izsecināt, kādam klientam juridiskā palīdzība ir sniegta un kāds ir bijis sniegtās juridiskās palīdzības saturs.⁷⁵

No apgabaltiesas sprieduma var secināt, ka Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likumā ietvertās KNAB tiesības pieprasīt un saņemt informāciju un dokumentus, neatkarīgi no to slepenības režīma nav absolūtas un Advokatūras likuma 6. pantā ietvertie aizliegumi pieprasīt informāciju no advokāta ierobežo šīs KNAB tiesības.

3.4.4. Profesionālā noslēpuma glabāšana juridisko pakalpojumu sniedzējiem juridiskajos birojos

Jānorāda, ka Latvijā zvērinātam advokātam konfidencialitātes principa ievērošanu, tostarp profesionālā noslēpuma glabāšanu, prasa Advokatūras likums un advokātu ētikas kodekss, savukārt juridiskajiem birojiem, kas nodarbojas ar komercdarbību, šādas prasības normatīvajos aktos nav ietvertas.

⁷⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums, 10. panta pirmās daļas 4. punkts. Latvijas Vēstnesis, 2002. 30. aprīlis, Nr. 65 (2640).

⁷⁵ Administratīvās apgabaltiesas 2015. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. A420368913. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

Informācija, kas zvērinātam advokātam ir kļuvusi zināma, sniedzot klientam profesionālo palīdzību, ir īpaši aizsargājama un ir aizliegts to iegūt gan no zvērināta advokāta, gan no viņa klienta. Konfidencialitātes ievērošanas garantijas ir zvērinātu advokātu privilēģija, un tās nav attiecināmas uz citiem juridiskās profesijas pārstāvjiem, kas fiziskām un juridiskām personām sniedz juridiskus pakalpojumus.⁷⁶

Līdz ar to var izdarīt secinājumu, ka Latvijā advokāti vadās pēc principa, ka konfidencialitātes ievērošanas garantija ir tikai zvērinātu advokātu privilēģija.

Lauris Liepa norāda, ka, “ja palīdzību sniedz SIA juridiskais birojs, tad viss, ko klients pastāsta šim birojam, nākamajā mirklī var tikt ielikts kādā portālā vai citādi publiskots bez jēl kāda atbildības pienākuma. Savukārt advokāts par līdzīgu nodarījumu riskē ar disciplinārsodu un savas darbības ierobežojumu, ko piemērotu advokātu profesionālā organizācija”. Juridiskais birojs ir pakalpojuma sniedzējs savam klientam un pēdējais par nekvalitatīvu pakalpojumu, tātad arī par konfidencialitātes pārkāpumu, var ziņot Patērētāju tiesību aizsardzības centram. “Ja advokāts izmanto komercsabiedrību palīdzības sniegšanai vai norēķinu attiecībām ar klientu, tas ir advokātu darbības noteikumu pārkāpums. Komercsabiedrības kā starpnieka iesaistīšana apdraud klienta intereses, jo advokāta un klienta attiecības vairs nav tik viennozīmīgas, kā būtu gadījumā, ja ir tiešs advokāta un klienta līgums,” skaidro Lauris Liepa. Zvērinātu advokātu padome advokāta praktizēšanu caur komercsabiedrībām uzskata par vienu no nopietnākajiem pārkāpumiem, par kuru pārkāpējs var pat tikt izslēgts no zvērinātu advokātu rindām. Komercsabiedrību galvenais mērķis ir peļņas gūšana, savukārt zvērinātu advokātu profesionālā darbība ir intelektuāls darbs, un tās mērķis nav peļņas gūšana. Tiek noteikts arī, ka advokāta konfidencialitātes pārkāpumam nevar būt noilgums, jo uzticība ir galvenais priekšnoteikums klienta un advokāta attiecībās.⁷⁷

Ņemot vērā to, ka juridiskais birojs ir pakalpojuma sniedzējs patērētājam, tad klients par nekvalitatīvu pakalpojumu, tostarp konfidencialitātes ievērošanu, var iesniegt sūdzību Patērētāju tiesību aizsardzības centram. Savukārt advokātiem, kas darbojas bez juridisko biroju starpniecības, par līdzīgu nodarījumu nākas riskēt ar disciplinārsodu un savas darbības ierobežojumu, ko piemērotu advokātu profesionālā organizācija.

⁷⁶ Zvērinātu advokātu birojs “IUSTUS”. Konfidencialitāte starp klientu un zvērinātu advokātu. Pieejams: <http://lawoffice-iustus.lv/konfidencialitate-starp-klientu-un-zverinatu-advokatu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

⁷⁷ Sila M. Advokātu viedoklis: cik droši ir klientu noslēpumi. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/130603-advokatu-viedoklis-cik-drosi-ir-klientu-noslepumi.htm> [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī].

3.4.5. Zvērināta advokāta amata pienākumu veikšanas savienošana ar valsts amatpersonas statusu

Plašas diskusijas sabiedrībā izraisīja 2014. gada 30. oktobrī pieņemtais likums Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā"⁷⁸, kas noteica, ka starp valsts amatpersonām turpmāk būs pieskaitāmi arī maksātnespējas administratori.

Ir zināms, ka ievērojama daļa no maksātnespējas administratoriem praktizē kā advokāti, līdz ar to radās problēmas saistībā ar advokāta amata savienošānu ar valsts amatpersonas statusu. Latvijas Republikas Satversmes tiesa izskatīja lietu Nr. 2015-03-01⁷⁹, kurā aplūkoja iepriekšminēto grozījumu atbilstību Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Tiesa spriedumā norādīja, ka advokāta sniegtā juridiskā palīdzība ir efektīva un nodrošina personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā tikai tad, ja tiek garantēta konfidencialitāte klienta lietās. Var būt tādas situācijas, kad konfidencialitātes princips liedz pieprasīt ziņas ne tikai par advokāta sniegtās juridiskās palīdzības saturu, bet arī par to, kādām konkrētām personām tā sniegta. Šāds aizliegums attiecas arī uz valsts iestādēm, kam jārespektē advokāta neatkarība. Valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos tiesību aktos prasīto informāciju par noslēgtajiem uzņēmuma un pilnvarojuma līgumiem un šo līgumu pusēm, kā arī ienākumiem un to gūšanas avotu var nonākt pretrunā ar advokāta darbības konfidencialitātes principu, jo tādējādi tiktu atklāta informācija par to, ka advokāts sniedzis juridisko palīdzību konkrētai personai. Līdz ar to varētu tikt pārkāpta advokāta konfidencialitāte viņa klienta lietās un nebūtu nodrošinātas personu tiesības uz taisnīgu tiesu. Tiesa atzina grozījumus, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa norādīja, ka nepieciešams noteikt tādu regulējumu, kas nodrošinātu advokātu profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, vienlaicīgi esot valsts amatpersonai.⁸⁰

Līdz ar to likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" ietvēra norādi, ka par valsts amatpersonu uzskata maksātnespējas administratoru, bet, ja nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās

⁷⁸ Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā". Latvijas Vēstnesis, 2014. 15. novembris, Nr. 228 (5188).

⁷⁹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Spriedums.pdf [aplūkots - 20.04.2017].

⁸⁰ Turpat.

darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, tad šis punkts atzīts par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Likumā ietvertais noteikums, ka administratori ir valsts amatpersonas, varēja novest pie tā, ka tiktu pārkāpta advokāta konfidencialitāte, līdz ar to varētu tikt ierobežotas personu tiesības uz taisnu tiesu un advokāta palīdzību.

Ņemot vērā visu iepriekšminēto, autore secina, ka advokātu un klientu starpā pastāvošajai konfidencialitātei un profesionālā noslēpuma glabāšanai apdraudējumi Latvijā pastāv arī šobrīd. Tāpat arī jānorāda uz to, ka valsts strādā arī pie tā, lai šie apdraudējumi nepastāvētu.

Konfidencialitātes princips, tostarp, profesionālā noslēpuma glabāšanas pienākums, nav absolūts, bet ir ierobežojams. Par to liecina tas, ka zvērināti advokāti nedrīkst atteikties Latvijas Zvērinātu advokātu padomei uzrādīt pieprasītos dokumentus. Tāpat arī iestādēs, kuras sniedz arī juridiskos pakalpojumus, veikto pārbaužu laikā netiek aizsargātu pilnīgi visa uzņēmuma saziņu par juridiskajiem jautājumiem. Ņemot vērā to, ka juridiskais birojs ir pakalpojuma sniedzējs patērētājam, tad klients par nekvalitatīvu pakalpojumu, tostarp konfidencialitātes ievērošanu, var iesniegt sūdzību Patērētāju tiesību aizsardzības centram.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Advokātiem savā darbībā ir jānodrošina taisnīgums un tiesiskums valstī, tādēļ svarīgi, ka tiek ievērotas ētikas normās. Lai nodrošinātu kvalitatīvu juridiskās palīdzības sniegšanu, zvērinātiem advokātiem savā darbā jābūt neatkarīgiem, uzticīgiem un jāievēro personiskais godīgums un konfidencialitāte. Ar ētikas palīdzību jurista darbam tiek pielāgotas sabiedrības vērtības.

2. Uzticība starp advokātu un klientu nevar pastāvēt bez pārliecības par konfidencialitātes ievērošanu, tādēļ konfidencialitāte ir advokāta galvenā un pamata tiesība un pienākums, kam jābūt īpašā valsts aizsardzībā. Advokatūra ir tiesiskas valsts justīcijas neatņemama sastāvdaļa, un konfidencialitātes princips nodrošina ne tikai atsevišķu personu intereses, bet tā ievērošana ir visas sabiedrības interesēs, jo garantē personām tiesību uz advokāta palīdzību un taisnu tiesu realizēšanu. Profesionālā noslēpuma glabāšana nav uzskatāma par primāro un galveno advokātu un klientu priekšrocību, tā ir nepieciešamība, lai sabiedrība varētu funkcionēt brīvi un demokrātiski.

3. Profesionālais noslēpums ir visa tā informācija, kas advokātam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību klientam, tas aptver jebkuru informāciju, no kuras var izsecināt, kādam klientam juridiskā palīdzība ir sniegta un kāds ir bijis sniegtās juridiskās palīdzības saturs. Gan fakts, ka klients vērsies pie advokāta, gan klienta uzticētā informācija un pat tā informācija, ko ieguvis advokāts, strādājot attiecīgā klienta labā ir profesionālais noslēpums.

4. Pienākumam neizpaust profesionālo noslēpumu ir jāpastāv jau no brīža, kad potenciālais klients vērsas pie sava advokāta, kaut arī neizveidojas advokāta – klienta attiecības, un šim pienākumam jāpaliek spēkā arī pēc šo attiecību izbeigšanas.

5. Šobrīd Latvijas likumos nav atrodams, ko sevī ietver jēdziens advokāta noslēpums, darba autore uzskata, ka likumdevējam būtu jāapsver iespēja arī ārējo normatīvo aktu līmenī iekļaut jēdziena – profesionālais noslēpums – skaidrojumu, kas atvieglotu šī pienākuma izpratni.

6. No profesionālā noslēpuma neizpaušanas pienākuma paredzēti divi izņēmumi: advokātam atsevišķos gadījumos ir jāievēro Krimināllikumā noteiktais pienākums ziņot par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un advokātam ir jāziņo par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Katrā konkrētajā gadījumā jāizvērtē, vai, ziņojot par likumpārkāpumu, novērsta kaitējums būs lielāks par zaudējumiem, kas radīsies klientam un visai sabiedrībai kopumā.

Advokāts, ziņojot, ka klients gatavojas veikt noziedzīgu nodarījumu, rīkosies ne tikai sabiedrības, bet arī klienta interesēs.

7. Tā kā sabiedrības interesēs ir novērst ikvienu likumpārkāpumu, neskatoties uz to, kā tas ir klasificēts, likumdevējam vajadzētu apskatīt, vai nav nepieciešams paplašināt Krimināllikuma 315. pantu – norādot, ka personai var iestāties kriminālatbildība par neziņošanu, ja ir zināms, ka tiek gatavots noziedzīgs nodarījums, nevis tikai smags vai sevišķi smags noziegums. Šāds regulējums būtu taisnīgāks, jo šāds advokāta pienākums izriet no advokāta kā tiesu sistēmai piederošas personas statusa advokāti ir tiesu varai piederošas personas un to tiesības uz profesionālā noslēpuma glabāšanu nevarētu būt pārākas par iespēju novērst noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

8. Zvērināti advokāti nedrīkst atteikties Latvijas Zvērinātu advokātu padomei uzrādīt pieprasītos dokumentus, pamatojoties uz konfidencialitātes principa ievērošanu, kas ir apliecinājums tam, ka šis princips nav absolūts, līdz ar to – ierobežojams.

9. Iestāžu veiktajās pārbaudēs netiek aizsargāta pilnīgi visa uzņēmuma saziņa par juridiskajiem jautājumiem. Informāciju atzīst par konfidenciālu tikai tad, ja tā attiecas uz saraksti un dokumentiem, kas radīti, lai sniegtu klientam juridisko palīdzību, kā arī ja tā attiecas uz saziņu ar zvērinātiem advokātiem vai to palīgiem. Lai pārbaudītu, vai informācija ir konfidenciāla, Konkurences padome izņem visus uzņēmuma dokumentus un saraksti, uzdodot vienam darbiniekam pienākumu izskatīt un sniegt vērtējumu par to informāciju, ko uzskata par konfidenciālu. Darba autore uzskata, ka šādā situācijā varētu rasties konfidencialitātes principa pārkāpumi.

10. Tā kā juridiskais birojs ir pakalpojuma sniedzējs patērētājam, tad klients par konfidencialitātes neievērošanu var iesniegt sūdzību Patērētāju tiesību aizsardzības centram. Savukārt advokātiem, kas darbojas bez juridisko biroju starpniecības, par līdzīgu nodarījumu nākas riskēt ar disciplinārsodu un savas darbības ierobežojumu, ko piemērotu advokātu profesionālā organizācija.

11. Maksātnespējas administratoru iekļaušanas starp valsts amatpersonām varēja novest pie tā, ka tiktu pārkāpta advokāta konfidencialitāte, līdz ar to varētu tikt ierobežotas personu tiesības uz taisnu tiesu un advokāta palīdzību.

12. Advokātu un klientu starpā pastāvošajai konfidencialitātei un profesionālā noslēpuma glabāšanai apdraudējumi Latvijā pastāv arī šobrīd – tie parādās ik pa brīdim, bet līdz šim likumdevējs ir strādājis pie tā, lai tos novērstu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

LITERATŪRA

1. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīgā: Latvijas Vēstnesis, 2011.
2. Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīgā: Nordik, 1998.
3. Autoru kolektīvs. Latviešu valodas vārdnīca. Rīgā: Izdevniecība Avots, 2006.
4. Dr.philol. J. Baldunčika redakcijā. Svešvārdu vārdnīca. Rīga: Apgāds Jumava, 1999.
5. Eņģelis R. Vai konkurences sargi var piekļūt visam, 2012. gada 17. jūlijs. Pieejams: <http://www.sorainen.com/lv/Publications/legal-blogs/2992/vai-konkurences-sargi-var-pieklut-visam> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlis].
6. Komentārs Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu Harta, 2007. gada 11. maijs. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_ko_dekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].
7. Kostorics M. Pārskats par Eiropas advokatūru pārstāvju sanākumi Prāgā, 1999. gada 3.-5. novembrī. Grām.: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000.
8. Krastiņa I. Par dažiem advokātu ētikas aspektiem. Jurista Vārds, 2005. 6. decembris, Nr.46(401). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/122846-par-daziem-badvokatubetikas-aspektiem/> [aplūkots 2017. gada 13. maijā].
9. Kūtris G., Gailīte D., Guļāns A., Liepa L., Bičkovičs I., Kučs A. Kur sākas un kur beidzas tiesneša vārda brīvība. Jurista Vārds, 2004. 12. oktobris, Nr.39 (344). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/94813-kur-sakas-un-kur-beidzas-tiesnesa-varda-briviba/> [aplūkots 2017. gada 14. maijā].
10. Latvijas Zvērinātu advokātu padome. Advokātu ētikas problēmas. Rīgā, 2003.
11. Latvijas Zvērinātu advokātu padome. 2012. gada 31. janvāra lēmums Nr.26 Par juristu darbu advokātu birojos. Pieejams: <https://goo.gl/XpXHYA> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].
12. Liepa L. The modern dilemma of legal profession: Client secrecy or duty to notify. Developing the Rule of Law in Latvia. Pieejams: https://www.academia.edu/11452917/Rule_of_Law_in_Latvia [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].

13. Likumprojekta nr. 344/Lp12 "Grozījumi Krimināllikumā" anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/4360865E5F900700C2257EBC002728B6?OpenDocument> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

14. Ņesterova I. Advokāta profesionālais noslēpums un pienākums ziņot par likumpārkāpumu. Jurista Vārds, 2009. 6. janvāris, Nr.1(544). Pieejams <http://www.juristavards.lv/doc/185566-advokata-profesionalais-noslepums-un-pienakums-zinot-par-likumparkapumu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

15. Rode O., Pastille J.K. Neatkarīgā advokatūra Eiropā: vēsture un nākotnes perspektīvas. Jurista Vārds, 2004. 6. jūlijs, Nr. 25 (330). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/90681-bneatkariga-advokatura-eiropab-bvesture-un-nakotnes-perspektivas/> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

16. Rozīte M. Advokāta profesionālās uzvedības pamatnoteikumi un to regulācija. Grām.: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000.

17. Sila M. Advokātu viedoklis: cik droši ir klientu noslēpumi. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/130603-advokatu-viedoklis-cik-drosi-ir-klientu-noslepumi.htm> [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī].

18. Svešvārdu vārdnīca. Rīgā: izdevniecība Liesma, 1978.

19. Zeltiņš U. Tiesneša atļauja Konkurences padomes izmeklēšanai: pamatojums un robežas. Jurista Vārds, 2015. 10. novembris, Nr. 44 (896). Pieejams: <http://m.juristavards.lv/doc/267562-tiesnesa-atlauja-konkurences-padomes-izmeklesanai-pamatojums-un-robezas/> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

20. Ziņojums par Eiropas Savienības advokatūru un advokātu asociāciju (CCBE) politiskajām nostādnēm advokāta profesionālā noslēpuma un naudas atmazgāšanas likumdošanas jomā. Grām.: Advokātu ētikas aktuālie jautājumi. Rīgā: Latvijas Zvērinātu advokātu padome, 2000.

21. Zvērinātu advokātu birojs "IUSTUS". Konfidencialitāte starp klientu un zvērinātu advokātu. Pieejams: <http://lawoffice-iustus.lv/konfidencialitate-starp-klientu-un-zverinatu-advokatu/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

22. Compiled by The Bar of Brussels. Professional Secrecy of Lawyers in Europe. Cambridge University Press, 2013. Pieejams: http://assets.cambridge.org/97811070/31630/excerpt/9781107031630_excerpt.pdf [aplūkots 2017. gada 14. maijs].

23. Forte S. What the Attorney-Client Privilege Really Means, 2003. Pieejams: <http://www.sgrlaw.com/ttl-articles/916/> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

24. Students' English dictionary. Scotland: Geddes & Grosset, 2003, p.84.
25. The Law Dictionary. Pieejama: <http://thelawdictionary.org/confidential/> [aplūkots 2017. gada 21. maijā].
26. Адвокатская тайна. Понятие, гарантии сохранения. Сведения, составляющие адвокатскую тайну. Pieejams: <http://russian-laws.ru/advokatura/advokatskaya-tayna-ponyatie-garantii-sohrameniya-svedeniya-sostavlyayushhie-advokatskuyu-taynu> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

NORMATĪVIE AKTI

27. Eiropas Advokātu Ētikas Kodekss, 1988. gada 28. oktobris. Pieejams: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].
28. Eiropas Advokāta Profesijas Pamatprincipu Harta, 2006. gada 24. novembris. Pieejama: http://www.ccbe.eu/fileadmin/user_upload/NTCdocument/ccbe_etikas_kodekss_15_1253625489.pdf [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].
29. Eiropas Parlamenta un Padomes 22.10.2013. Direktīva 2013/48/ES par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 6.11.2013., Nr. L 294/1. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32013L0048>. [aplūkots 2017. gada 15. maijā].
30. Eiropas Parlamenta un Padomes 20.05.2015. Direktīva 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 5.06.2015., Nr. L 141/73
31. Grozījumi likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā". Latvijas Vēstnesis, 2014. 15. novembris, Nr. 228 (5188).
32. Grozījums Latvijas Republikas Advokatūras likumā. Latvijas Vēstnesis, 1998. 5. februāris, Nr. 31(1092).
33. Krimināllikums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, Nr. 199/200 (1260/1261).
34. Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr. 74 (3232).

35. Latvijas Republikas Advokatūras likums. Ziņotājs, 1993. 19. augusts, Nr. 28.
36. Latvijas Zvērinātu advokātu Ētikas kodekss, 1993. gada 21. maijs. Pieejams: www.latvijasadvokats.lv/upl/documents/Latvijas_Zverinatu_advokatu_Etikas_kodekss.doc [aplūkots 2017. gada 4. aprīlī].
37. Likums “Grozījumi Krimināllikumā”. Latvijas Vēstnesis, 2015. 1. decembris, Nr. 235 (5553).
38. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30. jūlijs, Nr. 116 (3900).
39. American Bar Association. Model Rules of Professional Conduct. Pieejams: http://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/model_rules_of_professional_conduct_table_of_contents.html [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].
40. Российская Федерация федеральный закон “Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации” (с изменениями на 2 июня 2016 года). Pieejams: <http://docs.cntd.ru/document/901819236> [aplūkots 2017. gada 11. aprīlī].

TIESU PRAKSE

41. Eiropas Savienības tiesas 2010. gada 14. septembra spriedums lietā: C-550/07 Akzo Nobel Chemicals un Akros Chemicals/Komisija. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62007CJ0550:LV:HTML> [aplūkots 2017. gada 18. aprīlī].
42. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. 2003-04-01. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=76752> [aplūkots 2017. gada 7. aprīlī].
43. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2015-03-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2015-03-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].
44. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 30. septembra spriedums lietā Nr.A420516211(SKA-302/2015). Pieejams: <http://at.gov.lv/files/files/302-ska-2015.doc> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].
45. Administratīvās apgabaltiesas 2015. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. A420368913. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 16. maijā].

Bakalaura darbs “**Advokāta profesionālais noslēpums un tā ierobežojumi**” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar parakstu darba autore apliecina, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Signija Stērniece _____
(paraksts, datums)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai
Vadītājs: Mag.iur. Lauris Liepa _____
(paraksts, datums)

Recenzents: _____
(paraksts, datums)

Darbs iesniegts: Tiesību teorijas un vēstures katedrā _____

Studiju metodiķe _____
(paraksts, datums)